

ספר זוהר ארץ ישראל

חלק ג'

ליקוט גדול מכל ספר הזוהר הקדוש ומאמרי חז"ל מש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, ועוד, על קדושת ארץ ישראל, ומצוות ישוב ארץ ישראל, שהיא מצות עשה מן התורה, ושקולה כנגד כל מצות התורה, ודבריהם הקדושים חוצבים מלהבות אש, מלהיבים נפש האדם לעבודת הבורא, דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, ואפילו הלומדים והיראים מחמת חיסרון ידיעה. ועל ידי ספר זה יהיה יד הכל ממשמשין בהם ויזכרו לשמור ולקיים.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי ישיבות, מלמדים ומחנכים "את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון".

יוצא לאור על ידי "מפעל הזוהר העולמי" חשוון תשע"ג
סניף בת ים רחוב בר יהודה 50 בת ים יצ"ו ארץ ישראל

טל: 052-7651911

מפעל
הזוהר
העולמי

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

מחפשים תורמים להדפיס מאות אלפים עד 15
מיליון של תיקוני זוהר "תיקון מג"
לחלקם ל-15 מיליון יהודים בחינם.
התורמים משלמים ישר לדפוס!
ובתוך כמה ימים מקבלים הסחורה בע"ה.

האם יש מחשב שיוכל
לחשבן את הזכות
הגדולה שיכולים לזכות
בכסף קטן?

לפרטים: 052-7651911

זוהר ארץ ישראל חלק ב' סג

שאלה:

- ♦ אמור נא לי, למה חשוב כל כך לעלות לארץ ישראל?
- ♦ האם איני יכול לתקן נשמתי בחוץ לארץ כמו בארץ ישראל, הלא יש לנו ברוך השם כאן בחוץ לארץ רבנים, ספרים, בתי מדרשים וישיבות בחוץ לארץ גם כן, אז למה, למה אני צריך לנסוע לארץ?
- ♦ האם יש איזה מקור שבזמן הזה צריכים לדור בארץ?
- ♦ מה אני יכול לעשות ולתקן שם מה שאיני יכול לעשות ולתקן בחוץ לארץ?
- ♦ האם מי שיש לו עסק טוב בחוץ לארץ גם כן צריך לעלות ארצה?

תשובה:

אבניה ואת עפרה יחוננו וגו' אתה תקום תרחם ציון, ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותה ואבניה בבואם אליה. ומה טוב ומה נעים לשיר שיר ידידות אשר יסד רבי יהודה הלוי עליה באהבה רבה, תחילת השירה ארץ הקדושה יקרה חמודה וכו', כן אנו משוררים על ציון ר' יהודה בר אלעי כל ערב ראש חודש בשמחה רבה ומתחננים לאל אל יגרשנו מעליה. גם הקרובים והרחוקים אשר חוצה לה ראוי להם שיהיו נכספים ותאבים אליה, כי כשם שבחר בהם כך בחר בארץ ישראל ויחד אותה להם, ואין נקראים גוי אחד אלא עמה, שכך פירוש רשב"י (זוהר ח"א קסד, א) על

צריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחילת עונינו שקבע לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה, שנאמר (תהלים קו, כד), וימאסו בארץ חמדה.

ספר השל"ה הקדוש שער האותיות, עמק ברכה (כב)

עוד כתב דף ס' וזה לשונו, וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחילת עונינו שקבע לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה, שנאמר (תהלים קו, כד), וימאסו בארץ חמדה, ובפדיון נפשנו מהרה יהיה, כתיב (תהלים קב, טו), כי רצו עבדיך את

תחילת השירה, ארץ הקדושה יקרה חמודה וכו', כן אנו משוררים על ציון רבי יהודה בר אלעאי כל ערב ראש חודש בשמחה רבה ומתחננים לאל שאל יגרשנו מעליה. גם הקרובים והרחוקים אשר חוצה לה ראוי להם שיהיו נכספים ותאבים אליה, כי כשם שבחר בהם כך בחר בארץ ישראל ויחד אותה להם ואין נקראין גוי אחד אלא עמה שכך פירש רשב"י על מקרא שכתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

ומצינו במדרש שהקדוש ברוך הוא אמר לאברהם אבינו פעם ראשונה שילך לארץ ישראל ויראנה ויחזור, ואחר שחזר לא נתן לו רשות לחזור ללכת לארץ ישראל עד חמש שנים ואותן חמש שנים היה משתוקק לחזור ללכת והוא אמר זה הפסוק (שם נה, ז) מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה הנה ארחיק נדוד אליך במדבר סלה.

מוטב ללון במדברות של ארץ ישראל ולא ללון בפלטריות של חוצה לארץ, והיה תאב, ומשהורשה, כתיב וילך אברם כאשר דבר אליו ה', וקודם בואו אל הארץ לא היה משתוקק אבל אחר שבא שמה פעם ראשונה וראה במראה הנבואה יקר תפארת קדושת הארץ, אז נכסוף נכסף, וממנו נלמד לדורות אנחנו יוצאי

מקרא שכתוב (דה"א יז, כא), ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ:

בארץ ישראל נכלל התורה ועולם הבא

בארץ ישראל נכלל התורה ועולם הבא, כי אוירא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח, ב), ושם לשכת הגזית, וארץ ישראל שלמטה מכוון נגד שלמעלה שהוא עולם הבא, שעליו נאמר כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר, ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. בעולם הבא נכלל תורה וארץ ישראל, כי ענין עולם הבא הוא גילוי סודות ושמות התורה, ושעל זה נאמר וראית את מוריך, ושם ארץ ישראל הקדושה מקדש שלמעלה:

צריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו

וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחלת עווננו שנקבעה לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה שנאמר (תהלים קו, כד) וימאמו בארץ חמדה, ובפדיון נפשנו מהרה יהלה כתיב (שם קב, טו) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, ושם נאמר (יד) אתה תקום תרחם ציון, ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותיה ואבניה בכואם אליה ומה טוב ומה נעים לשיר שיר ידידות אשר יסד ר' יהודה הלוי עליה באהבה רבה.

ספר השל"ה הקדוש, מסכת פסחים, מצה עשירה דרוש השני (1)

ספר חרדים פרק נט מצות ישוב ארץ ישראל:

עבדת את ה' אלהיך בשמחה, אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוותו התדירה באהבתו אותה וגם צריך להיות ירא וחרד כדכתב רשב"י כל פקודא דלאו איהו ברחימו ודחילו לאו פקודא היא לכך אמרו באבות דרבי נתן הוי שש וחרד על המצות:

והנה תיבת והיה אצל מצות ישיבת ארץ ישראל רמז לשמחת המצוה, וסמיכות הפרשה לעמלק רמז לחרדה במצוה מהרצועה התלויה באויר, ויסוריין של ארץ ישראל הן מן האומות מ"ה הן מן החולאים, מזבח כפרה הם, כדבר שנאמר (ישעיה לג, כד) ובל יאמר שכך חליתי העם היושב בה נשוא עון. וזה רמוז גם כן בפסוק זה בסופי תיבות והיה כי תבא אלא הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה, נכ"ה, והוא לשון מנכה לו מן הדמים, וכדפרש"י בפסוק אולי אוכל נכה בו, ופירוש הענין, שעל ידי קצרות שבארץ ישראל מתנכים ומתמעטים העונות והעם היושב בה נשוא עון, וכתוב וכפר אדמתו עמו. ודוקא בעונות קלים ששבים ומתחרטים עליהם ויסוריין אלו ממרקין, ובעת מותו של אדם הולך נכוחו לגן עדן:

אגל הבאים לארץ ישראל ואין שמים על לב כי הם בהיכל המלך ומורדים ופושעים ומרבים במשתאות של סעודת מריעות

חלציו להיות נכספים כמוהו אף על פי שיושביה בצער, על מנת כך נהיה שמחין ביסוריין:

וזוהו טעם סמיכת פרשת עמלק וביאת ארץ ישראל בפרשת כי תבא, כמו שאמרו ז"ל ג' מתנות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל ולא נתן אלא על ידי יסוריין, ואלו הן תורה וארץ ישראל ועולם הבא, וכי היכי דבביאה ראשונה בא עמלק הכא נמי בקיבוץ גליות כשרוצים לבא לארץ ישראל עמלק מזדמן להם בדרך וכאשר עינינו רואות היום תמיד, ירא ה' וישפוט:

כי הדר בארץ ישראל דבק בה' הפך הדר בחוץ לארץ

והתחיל בתיבת והיה, הוא אחד משנים עשר צירופין של השם הקדוש, רמז כי הדר בארץ ישראל דבק בה' הפך הדר בחוץ לארץ, היינו הישראל שדומה למי שאין לו אלוה, ונקט צרוף זה רמז למה שאז"ל כל מקום שנאמר תהיה לשון שמחה הוא:

הרמב"ן במנין תרי"ג: מצות ישיבת ארץ ישראל כל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל הוא מקיים המצוה זו

וכתב רמב"ן במנין תרי"ג מצות ישיבת ארץ ישראל כל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל הוא מקיים המצוה זו, וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה הגדולה בה כדכתיב (דברים כח, מז) תחת אשר לא

ומרזחים, עליהם הכתוב אומר (ירמיה ב, ז) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה, וכתוב (ישעיה א, יב) כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. ולא יעלה על לבם שאחרי מותם ישארו בארץ ישראל, אלא במותם יגרשום חוצה ככלבים.

זוה לשון פרקי רבי אליעזר פרק ל"ד, וכל הרשעים בארץ ישראל נפשותם נשלכות לחוצה לארץ שנאמר (שמואל א כה, ט) ואת נפשך אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. ולעתיד לבא הקדוש ברוך הוא אוחזו בכנפות הארץ ומנער אותה מכל טומאה ומשליכן לחוצה לארץ, שנאמר (איוב לח, יג) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה:

וכתב הרמב"ן (בפרשת אחרי מות) שהזכיר הכתוב בעריות ותטמא הארץ ואפקוד עונה, אף על פי שהעריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ, מכל מקום עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'. וכן שנו בסיפרא ולא תקיא הארץ אתכם, ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה. והנה הכותיים לא היו ענושים בארצם, וכבואם בארץ ה' ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם האריות הממתים אותם. לכן כל אדם יחרד בכואו אל ארץ ישראל להיות ירא שמים כפל כפלים ממה

שהוא בחוצה לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב:

לא מצא הקדוש ברוך הוא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא ארץ ישראל

מדרש רבה ויקרא פרשה יג פסקה ב

רשב"י פתח (חבקוק ג) עמד וימודד ארץ מדד הקדוש ברוך הוא כל האומות ולא מצא אומה שהיתה ראויה לקבל את התורה אלא דור המדבר מדד הקדוש ברוך הוא כל ההרים ולא מצא הר שתנתן בו את התורה אלא סיני מדד הקדוש ברוך הוא את כל העיירות ולא מצא עיר שיבנה בו בית המקדש אלא ירושלים מדד הקדוש ברוך הוא כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא ארץ ישראל. הה"ד עמד וימודד ארץ ראה וגו'.

לא מצא אומה שלימה שהיא ראויה לקבל את התורה אלא ישראל

כתב עמד וימודד ארץ ראה ויתר וגו' (חבקוק ג' ו') תניא א"ר שמעון בן יוחי מלמד שמדד הקדוש ברוך הוא את כל בני אדם ולא מצא אדם נאה שיצאו [ישראל] ממצרים על ידו אלא משה רבינו מדד הקדוש ברוך הוא את כל הימים ולא מצא נאה להעביר ישראל בתוכו אלא מי ים סוף מדד כל הדורות ולא מצא דור נאה שיתן להם תורה אלא דור המדבר מדד הקדוש ברוך הוא את כל האומות ולא מצא אומה שלימה שהיא ראויה לקבל את התורה אלא ישראל מדד כל ההרים ולא מצא הר

פסיקתא רבתי הוספה א פרשה ג

נאה ליתן תורה עליו אלא הר סיני מדד כל הארצות ולא מצא עיר נאה לבנות ביהמ"ק בתוכה אלא ירושלים חזר הקדוש ברוך הוא ומדד את כל ההרים ולא מצא הר נאה שישרה שכינתו אלא הר המוריה מדד ימי בראשית ולא מצא יום (יאה) [נאה] להיות מקודש כיום השבת שבו שבת מכל מלאכתו מדד את החדשים ולא מצא חדש נאה לסליחה ולכפרה (כיום חודש) [כחודש] תשרי שבו נולדו (האבות) [אבות] העולם וכל העושה בו תשובה צדקתו מסייעתו לכך נאמר עמד וימודד ארץ:

נאה ליתן תורה עליו אלא הר סיני מדד כל הארצות ולא מצא עיר נאה לבנות ביהמ"ק בתוכה אלא ירושלים חזר הקדוש ברוך הוא ומדד את כל ההרים ולא מצא הר נאה שישרה שכינתו אלא הר המוריה מדד ימי בראשית ולא מצא יום (יאה) [נאה] להיות מקודש כיום השבת שבו שבת מכל מלאכתו מדד את החדשים ולא מצא חדש נאה לסליחה ולכפרה (כיום חודש) [כחודש] תשרי שבו נולדו (האבות) [אבות] העולם וכל העושה בו תשובה צדקתו מסייעתו לכך נאמר עמד וימודד ארץ:

רבי שמעון אומר, חביבין יסורין, ששלש מתנות טובות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל והעולם מתאווין להן לא נתנן אלא בזכות הייסורין. ואלו הם - התורה, והעולם הבא, וארץ ישראל. תורה, שנאמר (משלי א, ב) לדעת חכמה ומוסר. וכתוב, אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו. ארץ ישראל, דכתיב (דברים ח, ה) וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו. למה, (שם, ז) כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה.

לא הוכשרה לומר שירה אלא ארץ ישראל בלבד

טעם שני: שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. - והרי אומרים הלל על הנס של יציאת מצרים? אלא כדתינא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה; משנכנסו לארץ - נפסלו כל הארצות, ולא הוכשרה לומר שירה אלא ארץ ישראל בלבד:

ספר התדעיה, פרק ששה עשר:

רבי נתן ברבי יוסי אומר, חביבין יסורין, שבשבילן הברית כרותה לישראל, שנאמר, כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. (העולם הבא, שנאמר (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר). צא וראה, אי זה מהן מביאה לחיי העולם הבא. הוי אומר, הייסורין. שהקדוש ברוך הוא מיחל שמו על מי שייסורין באין עליו, שנאמר (דברים ח, ה) כי ה' אלהיך מיסרך. ר' אליעזר בן יעקב

שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא

תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין אלו הן

תלמוד בבלי מסכת ברכות (דף ה.)

מדרש תהילים מזמור צד

עליך שלא לפי מעשיך הבאתי עליך את היסורין. ר' יונתן אומר חביבין יסורין שכשם שהברית כרותה לארץ כך ברית כרותה ליסורין שנאמר ה' אלהיך מיסרך ואומר כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה.

ר' שמעון בן יוחאי אומר חביבין יסורין ששלש מתנות טובות נתנו להם לישראל ואומות העולם מתאווין להן ולא נתנו להן אלא ביסורין ואלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא. תורה מנין שנאמר לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה ואומר אשר הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו.

ארץ ישראל מנין תלמוד לומר ה' אלהיך מיסרך ואומר כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. העולם הבא מנין תלמוד לומר כי נר מצוה ותורה אור וגו' אמרת צא וראה איזו דרך מביאה לאדם לחיי העולם הבא הוי אומר זה יסורין. ר' נחמיה אומר חביבין יסורין שכשם שהקרבנות מרצין כך יסורין מרצין. בקרבנות מהו אומר ונרצה לו לכפר עליו. ביסורין מהו אומר והם ירצו את עונם. ולא עוד אלא כי היסורין מרצין יותר מן קרבנות מפני שהקרבנות בממון והיסורין בגוף. וכן הוא אומר עור בעד עור וכל אשר לאיש וגו'.

כי נר מצוה ותורה אור. א"ר יוחנן שלש מתנות נתן הקדוש ברוך

אומר, הרי הוא אומר, (משלי ג, יב) את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. אל תהי קורא וכאב אלא וכאב. בשעה שמכאיבו. ומי גרם להם לרצות לאביהם שבשמים, הוי אומר הייסורין. רבי נתן אומר, חביבין יסורין, שכשם שהקרבנות מרצין כך הייסורין מרצין. בקרבנות הוא אומר, (ויקרא א, ד) ונרצה לו לכפר עליו. ובייסורין הוא אומר, (שם כו, מא) אז ירצו את עונם. ולא עוד, אלא שייסורין חביבין מן הקרבנות, שהקרבן בממון והייסורין בגוף, שנאמר (איוב ב, ד) וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. לפיכך, אשרי הגבר אשר תיסרנו יה. למה, ומתורתך תלמדנו. להשקיט לו מימי רע עד יכרה לרשע שחת. א"ר לוי, זה יום הדין ויום המיתה. ורבנן אמרי, זה ראש השנה ויום הכפורים. כי לא יטוש ה' את עמו.

ר' איבו ורב שמואל בר נחמני אמרו, בשעה שישראל עושין רצונו של מקום הוא עושה בשביל עמו ונחלתו. ובשעה שאין להם מעשים טובים עושה למען שמו הגדול. ורבנן אמרי, לאנשי חוצה לארץ בשביל עצמו, לאנשי הארץ בעבור נחלתו. הוי, כי לא יטוש ה' את עמו:

רבי מאיר אומר וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר יהא לבך יודע מעשים שעשית ויסורין שהבאתי

הוא לישראל וכלם לא נתנם אלא על ידי יסורין אלו הם. תורה וארץ ישראל והעולם הבא, תורה מנא לן שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו. ארץ ישראל מנא לן דכתיב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. עולם הבא מנין דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר.

מכילתא פרשת בחודש פרשה י

רבי יונתן אומר חביבין יסורין כשם שברית כרותה לארץ כך ברית כרותה ליסורין שם ה' אלהיך מייסרך שם כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. רבי שמעון בן יוחאי אומר חביבין יסורי' ששלש מתנות טובות נתנו לישראל ואומות העולם מתאווין להם ולא נתנו להם אלא בייסורין. ואלו הן תורה וארץ ישראל ועולם הבא. תורה דכתיב משלי א' לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה תהלים צ"ד אשרי הגבר אשר תיסרנו יה.

ארץ ישראל מנין דכתיב דברים ח' ה' אלהיך מיסרך ואומר שם כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. העולם הבא מנין דכתיב משלי ו' כי נר מצוה ותורה אור וגו'. ואמרת אי זה דרך שמביאה את האדם לחיי העולם הבא הוי אומר אלו יסורין. ר' נחמיה אומר חביבין יסורין שכשם שהקרבנות מרצין כך יסורין מרצין בקרבנות מהו אומר ויקרא א' ונרצה לו לכפר עליו בייסורין מה

הוא אומר שם כ"ו והם ירצו את עונם. ולא עוד אלא שהייסורין מרצין יותר מן הקרבנות מפני שהקרבנות בממון והייסורין בגוף וכן הוא אומר איוב ב' עור בעד עור. כבר היה רבי אליעזר חולה ונכנסו ארבעה זקנים לבקרו ר' טרפון ורבי יהושע ור' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא נענה רבי טרפון ואמר טוב אתה ישראל מגלגל חמה הא למדת שחביבין ייסורין:

ר' שמעון בן יוחאי אומר חביבין יסורים ששלש מתנות נתן הקדוש ברוך הוא להם לישראל שאומות העולם מתאווים להן ולא נתנוהו לישראל אלא על ידי יסורים ואלו הם תורה וארץ ישראל והעולם הבא. תורה מנין שנאמר משלי א לדעת חכמה ומוסר ואומר תהלים צד אשרי הגבר אשר תייסרנו יה ומתורתך תלמדנו. ארץ ישראל מנין ה' אלהיך מייסרך ואומר ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר

ובפרק קמא דברכות (ה, א), **שלוש** מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין, תורה וארץ ישראל ועולם הבא כו'. להודיענו כי ביסורי הגוף גובר הנפש שהוא הפכו. ועל כן בחר אברהם בזרעו שיפלו בגלות על עונם, כדי שלא יפלו בגיהנם, כדאיתא בבראשית

ספרי פרשת ואתחנן פסקא ז

ספר השל"ה הקדוש בעשרה מאמרות מאמר החמישי (א)

רבה פרשה (מ"ב) (מד, כא ושמו"ר נא, ז) עיין שם. כי טוב לישראל לענות גופם ביסורים וצרות וגליות ולא יענש נפשם בעונש הנצחי.

נתפשט בשלוש מתנות טובות שנתנו לישראל, והם כולם סוד י', דהיינו תורה וארץ ישראל ועולם הבא

כלל העולה, האבות הם שכלול העולם הנברא בברכה, והם מדת כהן לוי ישראל, שהוא סוד מעשר ותרומה. והנה סוד מעשר שהוא י' כדפירשתי לעיל, נתפשט בשלוש מתנות טובות שנתנו לישראל, והם כולם סוד י', דהיינו תורה וארץ ישראל ועולם הבא. כלל התורה י' דברות, ששם נרמזים כל תרי"ג מצות בתרי"ג אותיות עד אשר לרעך. והנה הדברות הם קדושים, ומאמר אנכי ה' אלהיך שהוא העשירי מלמטה למעלה והוא הראש העשירי יותר מקודש, והוא הכולל, כי זה הדבור הוא מציאתו יתברך. אחר כך ארץ ישראל עשרה קדושות, כדתנן במסכת כלים פרק א':

עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה כו', עיירות המוקפות חומה מקודשת כו', לפנים מן החומה מקודש כו', הר הבית כו', עד קדשי הקדשים מקודש מהם כו'. הרי הם עשר קדושות, והעשירי הוא קודש קדשים, אחר כך עולם הבא נברא ב"י.

ספר השל"ה הקדוש ספר בראשית תולדות תורה אור (ב)

והנה ארץ ישראל של מטה מכוון נגד של מעלה, אשר עליו נאמר ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. והם סוד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ומאמר אחד הוא כולל כל המאמרות כנודע בדברי המקובלים, והוא קדשי קדשים. והנה אלה שלש מתנות מישך שייכי בשלושת האבות. מתנה של תורה מתחיל מאברהם אבינו, כמו שאמרו בפרק קמא דעבודה זרה (ט, א) שני אלפים תורה מתחילין מן ואת הנפש אשר עשו בחרן, ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא. מתנת ארץ ישראל זה ליצחק, כי נאסר לילך מארץ ישראל לחוץ לארץ:

ויתן אותם אלהים ברקיע השמים אמר רבי יוחנן ג' דברים נתנו מתנה לעולם ואלו הן התורה והמאורות והגשמים התורה מנין שנאמר (שמות לב) ויתן אל משה וגו' המאורות מנין שנא' (בראשית א) ויתן אתם אלהים ברקיע השמים גשמים מנין שנאמר (ויקרא כו) ונתתי גשמיכם בעתם רבי עזריה בשם רבי יהודה ב"ר סימון אומר אף השלום שנאמר (שם) ונתתי שלום בארץ רבי יהושע ב"ר נחמיה אמר אף הישועה שנאמר (תהלים יח) ותתן לי מגן ישעך רבי תנחומא אמר אף ארץ ישראל שנא' (שם קה) ויתן להם ארצות גוים וגו' וי"א אף הנקמה באדום שנא' (יחזקאל כה) ונתתי נקמתי באדום וגו'.

מדרש רבה בראשית פרשה ו פסקה ה

מדרש
תהילים
מזמור קלב

שלשה דברים נתנו על תנאי ארץ ישראל, ובית המקדש, ומלכות בית דוד

שיך המעלות זכור ה' לדוד את כל ענותו. אם ישמרו בניך בריתי. שלשה דברים נתנו על תנאי ארץ ישראל, ובית המקדש, ומלכות בית דוד. חוץ מספר תורה ובריתו של אהרן, שלא נתנו על תנאי.

ארץ ישראל מנין, שנאמר (דברים יא, טז-יז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם. וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים וגו'. בית המקדש מנין, שנאמר (מלכים א ט, ג-ד) הבית הזה אשר אתה בונה, אם תלך בחקותי. ואם לאו, (שם, ח) הבית הזה יהיה עליון כל עובר עליו ישום וגו'. מלכות בית דוד מנין, שנאמר, אם ישמרו בניך בריתי. ונאמר, (תהלים פט, לג) ופקדתי בשבט פשעם. ומנין לספר תורה שלא נתן על תנאי, שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה. ומנין לבריתו של אהרן שלא נתן על תנאי, שנאמר (במדבר יח, יט) ברית מלח עולם. ואומר, (שם כה, יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. זאת מנוחתי עדי עד. תנו רבנן, (דברים יב, ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה וגו'. זו שילה. אמאי קרי ליה מנוחה, דנחו מכיבוש הארץ.

נחלה, זו ירושלים. וכן הוא אומר, (ירמיה יב, ח) היתה לי נחלתי כאריה ביער. ואומר, (שם, ט) העיט צבוע נחלתי לי. דברי ר' יהודה. ר'

שמעון אומר, מנוחה, זו ירושלים. וכן הוא אומר, זאת מנוחתי עדי עד. ואומר, כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. ואמאי קרי ליה מנוחה, על שם נחת הארון. נחלה, זו שילה. דכתיב, (יהושע יח, י) ויחלק להם יהושע ויפל להם הגורל בשילה. ר' ישמעאל אומר, זה וזה שילה.

רבי שמעון בן יוחאי אומר, זה וזה ירושלים. כי בחר ה' בציון. עד שלא נבחרה ירושלים היתה ארץ ישראל כשרה למזבחות, משנבחרה ירושלים יצאת ארץ ישראל. שנאמר (דברים יב, ג) השמר לך פן תעלה עולותיך וגו'.

עד שלא נבחרה בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשכינה, משנבחרה יצתה ירושלים, שנאמר, כי בחר ה' בציון, ואומר, זאת מנוחתי עדי עד. עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל ראויין לכהונה, משנבחר אהרן יצאו ישראל. שנאמר (במדבר יח, יט) ברית מלח עולם היא. ואומר, (שם כה, יג) והיתה לו ולזרעו אחריו. עד שלא נבחר דוד היו כל ישראל ראויין למלכות, משנבחר יצאו ישראל. שנאמר (דברי הימים ב יג, ה) הלא לכם לדעת כי ה' נתן הממלכה לדוד. עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות:

מכולם לא בחר אלא בישראל

אנכי אלף זה הקדוש ברוך הוא שמע ישראל ה' אלהינו ה'

פסיקתא
רבתי פרישה
כא

אחד (דברים ו' ד') נון חמשים כף עשרים הם שבעים איותנטיות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו יוד עשרה אילו עשרה [דורות] ומכולם לא בחר אלא בישראל:

הפריש את ארץ ישראל תרומה מכל הארצות והפריש את ירושלים תרומה מכל ארץ ישראל

תנא דבי אליהו זוטא פרק ב

ומנין שלא נטל הקדוש ברוך הוא חלק בעולמו אלא את ישראל

בלבד שנאמר (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ואומר (תהלים טז) חבלים נפלו לי בניעימים אף נחלת שפרה עלי משלו משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהוא בונה פלטרין ושכלל אותה ובשמחתו שהוא משמח בה סיים בה בית לדירתו כך הקדוש ברוך הוא זה שזכרו של הארץ שעמד הקדוש ברוך הוא בתוכה וברא את כל הארצות והפריש את ארץ ישראל תרומה מכל הארצות והפריש את ירושלים תרומה מכל ארץ ישראל והפריש את מקום בית המקדש תרומה מכל ירושלים.

וכן ברא הקדוש ברוך הוא את כל העמים כולן והפריש את ישראל תרומה מכל העמים ומישראל הפריש תרומה את שבט לוי ומשבט לוי הפריש תרומה את אהרן הכהן ובניו וקידשו ומשחו וכבדו בבגדי כהונה ובציץ ובאורים ותומים שהוא יעמוד לפני הקדוש ברוך הוא ומכפר על ישראל בכל

שנה ושנה והביא את ישראל שהם תרומה מכל העמים לארץ ישראל שהוא תרומה מכל הארצות והביא את שבט הלוי שהפריש תרומה מכל ישראל לירושלים שהפריש תרומה מכל ארץ ישראל והביא את בני אהרן שהפריש תרומה משבט לוי לבית המקדש שהפריש תרומה מכל ירושלים לעמוד לשרת לפני הקדוש ברוך הוא ולעשות רצונו שנאמר (חבקוק ג) עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ויתפוצצו הררי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו. מכאן אמרו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות.

עוד טעם שני שנתאוו משה לארץ ישראל, מטעם שזה שער השמים בארץ ישראל למטה, מכוונת כנגד המרכבה שלמעלה שהיא השכינה יושבת על הכסא, והחיות נשאו את הכסא סביב ושמה ישבו כסאות, והנשמות עיילין ונפקין משם. וזה שאמר גם צפור מצאה בית, ר"ל גם טעם אחר לראות ארץ ישראל, לפי שצפור היא הנשמה מצאה בית לארץ ישראל, אין זה כי אם בית אלהים (בראשית כח יז), ובמלת שמ"ה נרמז בו מ"שה, וזה הטעם נתאוו משה לארץ ישראל.

ביקשי משה אעברה נא, רוצה אני להיות בארץ ישראל דתמן

ספר מגלה עמוקות על ואתחנן, אופן קו

ספר מגלה עמוקות על ואתחנן, אופן קצט

כסא ה', ויהיה עתה אור הלבנה כאור החמה. גם אשיג שם סוד זו' נהרות זו' כסאות, כי שם הלבנון, כסא מול כסא, מעון מול מעון, מכון מול מכון. השיב הקדוש ברוך הוא רב לך, הנשמה של משה היא באה מסוד הכסא, גם אי אפשר למשה להגיע עתה לירושלים ולהקרא אותו כסא ה', כי נתחלל משה בביאתו לזה העולם, שבא מצד ערוה שאסרה תורה שלקח עמרם את דודתו שעתידה התורה לאסור, שמזה הטעם אף על פי שעמרם היה אחד מחמשה בני אדם שמתו בעטיו של נחש (שבת נ"ה ע"ב), ונקרא עמרם על שם עמר נקי (דניאל ז ט) שלא חטא מימיו, מכל מקום עבור זה הוצרך להתגלגל אחר כך ולבא לעולם, גם בשביל זה הסתירה התורה ענין לקיחת אשתו ולידת משה, באמרו וילך איש מבית לוי (שמות ב' [א]). ומטעם זה נתחללו גם כן בני ראובן שלא יכלו לבא לארץ ישראל, כמ"ש הזוהר (עמוד תצ"ט [זוהר ח"א רל"ו ע"א]) על פסוק (בראשית מט ד) כי עלית משכבי אביך, ולא אמר משכב אביך. אבל לפי ששתה יעקב בכוס זה ועינו בכוס אחר, לא נצרך אפילו לשתי נשיו, שהיה יעקב אצל לאה וחסב שהיא רחל ויהי בבקר והנה היא לאה (שם בראשית כט כה), אבל כל הלילה חשב שהיא רחל, ובזה נתחלל ראובן ולא היה יכול לבא לארץ ישראל שנקראת משכבי

אביך, כדאיתא (בזוהר ויחי עמוד תצ"ט [שם]) שירושלים נקראת כן. וכן משה עבור שהיתה לידתו באיסור שאסרה תורה לבסוף, לכן לא היה יכול לבא גם כן לארץ ישראל. וזה נרמז גם כן במלת רב לך, ר"ב נוטריקון למפרע 'בני ראובן, וכמו שבני ראובן נתחללו, כן גם כן אתה, לכן אל תוסף דבר:

עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'

וכתב הרמב"ן בפרשת אחרי מות, שהזכיר הכתוב בעריות ותטמא הארץ ואפקוד עונה, אף על פי שהעריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ, מכל מקום עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'. וכן שנו בספרא (תו"כ קדושים כ, כב) ולא תקיא הארץ אתכם, ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה. והנה הכותיים לא היו נענשים בארצם, ובכואם בארץ ה' ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם האריות הממיתים אותם. לכן כל איש יחרד בכואו אל ארץ ישראל להיות ירא שמים כפלי כפלים ממה שהיה בחוץ לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב, עכ"ל:

כל איש יחרד וישוב וישיב אחרים מעון כפי כחו במתק לשונו

ובעבור התשובה הגאולה מתעכבת, שנאמר שובה אלי ואשובה אליכם, ובכל

ספר השל"ה הקדוש שער האותיות עמק ברכה (כו)

ספר חרדים פרק ט

יום ויום בת קול מכרזת שובו בנים שובכים כדאיתא בזוהר פרשת נשא, לכן כל איש יחרד וישוב, וישיב אחרים מעון כפי כחו במתק לשונו, וימצא חן בעיני מלכו של עולם אשרי חלקו.

כל הרשעים בארץ ישראל נפשותם נשלכות לחוצה לארץ – כל אדם יחרד בבואו אל ארץ ישראל להיות ירא שמים כפל כפלים ממה שהוא בחוצה לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב

אבל הבאים לארץ ישראל ואין שמים על לב כי הם בהיכל המלך ומורדים ופושעים ומרבים במשתאות של סעודת מריעות ומרוזחים, עליהם הכתוב אומר (ירמיה ב, ז) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה, וכתוב (ישעיה א, יב) כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. ולא יעלה על לבם שאחרי מותם ישארו בארץ ישראל, אלא במותם יגרשום חוצה ככלבים.

זוה לשון פרקי רבי אליעזר פרק ל"ד, וכל הרשעים בארץ ישראל נפשותם נשלכות לחוצה לארץ שנאמר (שמו"א כה, ט) ואת נפשך אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. ולעתידי לבא הקדוש ברוך הוא אוחו בכנפות הארץ ומנער אותה מכל טומאה ומשליכן לחוצה לארץ, שנאמר (איוב לח, יג) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה:

וכתב הרמב"ן (בפרשת אחרי מות) שהזכיר הכתוב בעריות ותטמא הארץ ואפקוד עונה, אף על פי שהעריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ, מכל מקום עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'. וכן שנו בסיפרא ולא תקיא הארץ אתכם, ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה. והנה הכותיים לא היו ענושים בארצם, ובבואם בארץ ה' ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם האריות הממתים אותם. לכן כל אדם יחרד בבואו אל ארץ ישראל להיוח ירא שמים כפל כפלים ממה שהוא בחוצה לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב:

מצות עשה מן התורה לדור בארץ ישראל

מצות עשה מן התורה לדור בארץ ישראל, שנאמר (דברים כו, א) וירשתה וישבת בה. ואמרו חז"ל בספרי שמצוה זו שקולה כנגד כל מצות התורה, ואמרו כל היוצא מארץ ישראל ודר בחוץ לארץ יהיה בעיניך כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלהים אחרים. ואיתא במסכת בתרא אמר רשב"י דאלימלך ומחלון וכליון נענשו מפני שיצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ שנאמר ותהום כל העיר עליהם ותאמרנה הזאת נעמי, אמר ר' יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ מה עלתה

להסגיר מעט מעט סביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית. ותכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקדוש ברוך הוא פתח את החלון והוריד את עולם האופנים וצמצם מלכות עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד, ולעולם פתח זה לא יסתם אלא דוקא בעת החרבן שניתן רשות אל החיצונים ליכנס לארץ להחריב בית המקדש כנזכר, ומיד נתגרשו משם, ויש כיסוי ומסך פרוכת סביב לארץ ישראל שהיא שומרת הגבולים האלו שלא תתפשט הקליפה ומגרש כל זר מתוכה, ואפילו שארץ ישראל חרבה ושממה מפעולת החצונית הזאת שהיא בעל החרבן, עם כל זה אינה שולטת בארץ ישראל אלא החריבה ונתגרשה ועמדה ארץ ישראל אפילו בעת חורבנה נקייה וברה מאין זר בתוכה:

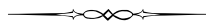
ודע ששיעור ארץ ישראל מהלך ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ועכשיו לא נשארה אלא מאה על מאה שהוא חצי חלק שמיני, וכל מקום דשן ושמן נקמט ונתכווץ, וזה לרצות שבתותיה כנגד ע' שמיטות שבטלו ולא נשאר ממנו אלא הטרשין שבה, ואף על פי שזורעין בטרשין שבה כמאן דליתא.

לה, אמר ר' ב"ק חס ושלום שאפילו מצאו סובין לא יצאו, ומפני מה נענשו מפני שהיה להם לבקש רחמים על בני דורן ולא בקשו עד כאן, (מתרי"ג לרמב"ן ולרשב"ן):

ארץ ישראל נתונה תחת שער השמים:

דע מה שאמרנו שארץ ישראל נתונה תחת שער השמים, ר"ל תחת חלון שבאמצעות כיפת השמים, וחלון זה הוא מרובע והוא צר מלמעלה ורחב מלמטה, ושיעורו מלמעלה ת"ק אמה על ת"ק אמה כשיעור כמות בית המקדש כי בית המקדש כולו ניתן תחת החלון, ובאמצעות עוביו של חלון הכיפה כשיעור עיר הקודש ירושלים, ושיעור כמות החלון מלמטה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה כשיעור ארץ ישראל וכל ארץ ישראל תחתיו, ושהיה יורד השפע מלמעלה דרך צינור מלכות הי' ספירות מעולם האופנים, היה יורד דרך ישרה עד חלון הכיפה הנזכר, ויורד על בית המקדש ומבית המקדש מתפשט על כל ארץ ישראל, וכשרבו הפריצים בבית המקדש ראשון מהבל מדברי לשון הרע ורכילות וניבלות הפה גרם העון ונתגשם אותו הבל ונתעבה ונעשה דמות ענן עבה, והתחיל

ספר חסד
לאברהם,
מעין ג
נהר ג

ספר זוהר ארץ ישראל

חלק ד'

שולחן ערוך ורמ"א
הלכות ארץ ישראל

מצוות ארץ ישראל, ישוב ארץ ישראל, בית
המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום המקדש,
וכל התלויים בהם

יוצא לאור על ידי "מפעל הזוהר העולמי" חשוון תשע"ג
סניף בת ים רחוב בר יהודה 50 בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 052-7651911

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

מפעל
העזרה
העולמי

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאוו משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מוצת נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מועלה אני עליך כאילו עשיתם. (סוטה יד.)

מדברי רשכבה"ג, גדול מרבן שמו, רבינו משה סופר זיעועכי"א
ולאורו נסע ונלך עד ביאת גואל צדק בב"א

היוצא מדברינו: דעל כל פנים לכולי עלמא קדושת שניהם (ארץ
ישראל, וירושלים) קדושת עולמים, מימות עולם עד סוף כל ימות
עולם, לא נשתנה ולא ישתנה. (שו"ת חתם סופר, חלק יורה דעה, תשובה רל"ד (עיין שם באריכות נפלא))

על ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עבשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקיים בזה "וַיִּשְׁלַמְהָ פְּרִים שְׁפִתֵינוּ" – וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ה.ה.): "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

פל דפחלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן העולם הבא. (כתובות קיא.)

ארץ אשר ה' אלקיך דרש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה
(דברים יא, יב). אשר ה' אלקיך דורש אותה. והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש, אלא
כניכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה. (רש"י סס)

כיצא בו אתה אומר: "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד", וכי אותה בלבד הוא דורש, והלא כל הארצות כולם הוא
דורש, שנאמר (איוב לח): "להמטיר על ארץ לא איש", אלא כביכול שאינו דורש אלא אותה וכו'.

(ילקום שמעוני מלכים א' – פרק ח' - רמז קצ"ד)

דבר אחר, "לא יגרע מצדיק" (איוב לו, ז), זו ארץ ישראל, שאין הקדוש ברוך הוא מו"ז עיניו ממנה, שנאמר:
"תמיד עיני ה' אלקיך בה" וגו'.

(מדרש ילמדנו פרשת פקודי)

הלכות ארץ ישראל

אורח חיים הלכות הנהגת ארם בבוקר, סימן א - דין השכמת הבוקר, סעיף ג

(ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מוצר ודואג על חורבן בית המקדש:

אורח חיים הלכות הנהגת ארם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

(1) המטיל מים מן הצופים ולפנים (פירוש), מקום שיכולים לראות משם הר הבית ומשם והלאה אין יכולים לראות, ר"ש" לא ישב ופניו כלפי הקודש (אלא לצפן או לדרום) או יסלק הקודש לצדדין:

אורח חיים הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור, ודין ההולך בדרך, סעיפים: ד, ז

(ד) צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן. וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

(1) ולא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת ואחורי בית הכנסת הוא הצד שהפתח פתוח בו והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל כשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש דבריו שניהם וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשניכר שמחזיר פניו לבית הכנסת אבל אם הוא מתפלל בבית המסוד לבית הכנסת פניו כנגד ארץ ישראל בראוי ואחוריו לכותל ביתו שהוא כותל בית הכנסת מותר שאינו ניכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

אורח חיים הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוין נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או היושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

(א) בקומו להתפלל אם היה עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל ויכוין גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים היה עומד בארץ ישראל יחזיר פניו כנגד ירושלים ויכוין גם למקדש ולבית קדשי הקדשים היה עומד בירושלים יחזיר פניו למקדש ויכוין גם כן לבית קדשי הקדשים היה עומד אחורי הכפורת מחזיר פניו לכפורת:

(ב) אם מתפלל לרוח משאר רוחות יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ ולירושלים אם הוא בארץ ישראל ולמקדש אם הוא בירושלים. הגה: ואנו שמחזירין פנינו למזרח מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור ומ"א). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים רק מכוונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקיים אמרם הרוצה להעשיר יצפין או להחכים ידרים מכל מקום יצדד פניו למזרח:

(ג) מי שאינו יכול לכוין הרוחות יכוין לבו לאבני שבשמים:

(ד) היה רוכב על החמור אין צריך לירד ולהתפלל אפילו אם יש לו מי שתופס חמורו אלא מתפלל דרך הילוכו וכן אם היה בספינה או על גבי קרון אם יוכל לעמוד ועמד ואם לאו יושב במקומו ומתפלל או אם היה הולך ברגליו מתפלל דרך הילוכו אף אם אין פניו כנגד ירושלים אפילו שלא במקום סכנה כי אם יעמוד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו ויטרד לבו ולא יוכל לכוין והכל לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו ויש מחמירין לעמוד באבות וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

אורח חיים הלכות תפלה, סימן צה - כיון אבריו בשעת תפלה, סעיף ב

(ב) צריך שיכוף ראשו מעט שיהיו עיניו למטה לארץ ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש ובלבו יכוין למעלה לשמים:

אורח חיים הלכות תפלה, סימן קז - דיני ברכת השנים, סעיף א

(א) ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחרי תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל הס'. הגהות מיימוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאול מזליל ז' במרחשוון. ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשואל:

אורח חיים הלכות בית הכנסת, סימן קא - דיני קדושת בית הכנסת, סעיף יא

(יא) אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו בהרבנו אבל בישובו לא מהני תנאי ואפילו בהרבנו לתשמש מגונה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה במה דברים אמורים בבתי כנסיות שבחוצה לארץ אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

אורח חיים הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שינהג אדם בסעודה, סעיף כ

(כ) נקוי הדעת שבירושלים לא היו מסובין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מיסב עמהם מפני שבגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעודה:

אורח חיים הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המבדיל אך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

(כ) יתן היין לתוכו חי עד שמגיע לברכת הארץ וזא מונוגו להודיע שבה הארץ. הגה: ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למונוגו (טור). וכן נוהגין באלו הארצות. ויציאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י). ונראה דלדין שאין לנו הרבה יין, אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו היין לשם ברכה וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו. וכוס של ברכה ימלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

אורח חיים הלכות ברכת הפירות, סימן רח - דין ברכה מעין שלש אחרי המשת מגני פירות והמשת מגני דגן, סעיף י

(י) בברכה אחת מעין שלש של פירות החוצה לארץ הותם על הארץ ועל הפירות ובארץ ישראל הותם על הארץ ועל פירותיה ואם בחוץ לארץ אוכל מפירות הארץ הותם גם כן על פירותיה:

בערכאות. הגה: **שלהם ככתב שלהם דאינו אפור רק מורכבן ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו** (אור זרוע):

אורח היים הלכות שבת, סימן שלט – כמה דינים פרטיים הנהגין בשבת, סעיף ד'

(ד) אין דנין. הגה: ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנחתייב איהו עונש כדי שלא יברח וכל שכן שאסור להלקותו דהוה בכלל דין ואם יברח אין עליו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבויל הלקט) ולא מקדישין. הגה: ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (ריב"ם) ואפשר דהוא הדין הכניסה לתופה שרי (סמ"א) ואף על גב דלא קיימא לן הכי מכל מקום סומכין על זה בשעת הדחק כי גדול כבוד הבריות כמו שרגילין שלפנמים שלא הי יכולים להשות עם הנהגות א"י ר' עד הלילה דעושין החופה והקידושין בליל שבת הואיל וכבר הוכנו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ביום לכלה ולחתן אם לא כניסו או ומכל מקום לכתחלה יש ליהרר שלא יבא לידי כך (ועיין בטור אבן העזר סימן א"ט). ולא חולצין ולא מיבמין ואין כונסין ולא מקדישין ולא מעריבין ולא מחזירימן **ולא מפרישין תרומות ומעשרות** ואין פודין הבן ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקי ליה עלמא) **וכולם אם נעשו שונגין או מזידין או מוטעין מה שעשוי עשוי**

אורח היים הלכות שבת, סימן שפו – דיני שיתוף בעירוב, סעיף ה

(ח) **משתתפין אפילו באוכל שאינו ראוי לו אם ראוי לשום אדם כגון לניזיר בין ולישראל בתרומה** וכן (הנודר) מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתף בו ויש אומרים דהיינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו אבל אם נדר או נשבע שלא ינהג ממנו אין משתתפין לו בה (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכולי עלמא אין משתתף בה) (טור):

אורח היים הלכות עירובי תחומין, סימן תט – דין מקום נתינת העירוב, סעיף ו

(י) אבד עירובו או נשרף או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לדי' אמות או **שהיתה תרומה ונטמאת מבעוד יום** אינו עירוב משהשיכה הרי זה עירוב שקניית העירוב בין השמשות אם ספק כשר ספק העירוב כשר והוא שיהיה לו חזקת כשרות כגון זה שהניחו שם ואירע בו ספק אבל אם לא היה לו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם או לאו א':

ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שיירא חוץ שלשה ימים כי חושבים הכל לדבר מצוה ואין למחות בידן הואיל ויש להם על מי שייסמוכו:

אורח היים הלכות שבת, סימן רס – דיני הכנסת שבת, סעיף ב

(ב) כשיהיה סמוך לחשיכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה **עשרתם** ערבתם הפרשתם חלה ויאמר להם הדליקו את הנר. **ובמקום שאין מעשירין אין צריך לומר עשרתם** (טור):

אורח היים הלכות שבת, סימן רסא – זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

(א) **ספק חשיכה והוא בין השמשות** (והיינו כדי שיעור הלך ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה טור בסימן רצ"ג ומדלקין סוף סימן ב) ושיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק (ל) **אין מעשירין את הנראי** ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות ואין מעריבין עירובי תחומין (ועיין לקמן סימן תט"ו סעיף ב) **אבל מעשירין את הרמאי** וטומנין את החמין ומעריבין עירובי הצירות (ועיין לקמן סימן צ"א). ומותר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לצורך שבת **וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה** או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה: וכן מי שקבל עליו שבת שעה או ב' קודם חשיכה יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר **ושאר דברים שצריך** (מהרי"ו סימן קרו) (ועיין לקמן סימן שמ"ב):

אורח היים הלכות שבת, סימן רסט – דין הקידוש בבית הכנסת, סעיף א

(א) נהגין לקדש בבית הכנסת ואין למקדש לטעום מיין הקידוש אלא מטעימו לקטן דאין קידוש אלא במקום סעודה (ועיין לקמן סימן רע"ג) ומעיקרא לא נתקן אלא בשביל אורחים דאכלי ושתי בני כנישתא להוציאם ידי חובתם ועכשיו אף על גב דלא אכלי אורחים בני כנישתא לא בטלה התקנה זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת **אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת** וכן **מנהג ארץ ישראל**. הגה: ונהגו לעמוד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

אורח היים הלכות שבת, סימן שו – באיזה הפנים מותר לדבר בשבת, סעיף יא

(יא) **מותר לקנות בית בארץ ישראל** מן האינו יהודי **בשבת וחורת ומעלה**

אורח היים הלכות ברכות, סימן רכז – דיני ברכות פרטיות, סעיף ב

(ב) הרואה מקום שנעקרה ממנה עבודת כוכבים **אם הוא בארץ ישראל** אימר **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם** **שעקר עבודת כוכבים מארצנו** ואם הוא בחוצה לארץ אומר שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה ואומר בשתייהן כשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקור אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה: ואם נעקרה עבודת כוכבים במקום אחד ונתנה במקום אחר מברך על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנה לשם שנתן אך אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

אורח היים הלכות ברכות, סימן רכח – ברכת ימים ונהרות היום וגבעות, סעיף א

(א) על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם** עושה מעשה בראשית ועל הים הגדול **והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים** אומר **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול**:

אורח היים הלכות שבת, סימן רמח – דין המפליג בספינה והחולץ בשיירא בשבת, סעיף ד

(ד) היוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת כי מפני הסכנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם שלשה ימים קודם שבת אסורים לצאת וכיום ראשון ובשלישי מותר לצאת ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוד נפש מותר ואין כאן חילול. והעולה **לארץ ישראל אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת כיון דכבר מצוה הוא יכול לפרוש ופוסק עמהם לשבות** ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבות עמו **יכול ללכת עמהם חוץ לתחום מפני פיקוח נפש ואם נכנס לעיר אחת בשבת מחלף את כולה ואפילו הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס לעיר מותר דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח.** הגה: יש אומרים שכל מקום שאדם חולץ לסחורה או לראות פני חברו חשוב הכל דבר מצוה ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל

אורח חיים הלכות ראש חודש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חודש, סעיף ב

(ב) וקורים הלל בדילוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרוא את ההלל (ואם בדרך לגמור אין צריך לחזור) (מרדכי פרק כמה מרליקין ושבולי לט) ולבסוף יהללוך והיחיד אין מברך עליו ויש אומרים שאף הצבור אין מברכין עליו לו בתחלה ולא בסוף וזה דעת הרמב"ם וכן נוהגין בכל מלכות ארץ ישראל וסביבותיה. הגה: ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טוב בשם הרא"ש ורבינו חם) וכן נוהגין במדינות אלו. ומכל מקום יהיה אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים בדחידי קרא אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים דאו היו כרבים (מרדכי פרק כמה מרליקין ואגור בשם שמוח טוב). ונהגו כן בהורדו ולא באנא:

אורח חיים הלכות פסח, סימן תפ"ט - סדר תפלת ליל שני של פסח, וספירת העומר, סעיף י

(י) אסור לאכול חדש אף בזמן הזה בין להם בין קלי בין כרמל עד תחלת ליל י"ח בניסן ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

אורח חיים הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות, סעיף ג

(ג) בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב אפילו דעתו לחזור וכל זמן שלא הגיע ליישוב אפילו אין דעתו לחזור מותר לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן אבל אם הגיע ליישוב ואין דעתו לחזור נעשה כמותן ואסור בין כמדבר בין ביישוב וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו הומרי מקום שהלך לשם:

אורח חיים הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

(ג) אין כותשין הריפות במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה שזה הוא השינוי שלה ובארץ ישראל אפילו בקטנה אסור. וכיון שאין אנו יודעים עכשיו מה נקראת גדולה או קטנה יש לאסור הכל. הגה: ומותר לגרוה גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ מיהו צריך שינוי משט כמו דרכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד) והוא הדין מצות בלא שינוי משום דאין טחינה באוכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

אורח חיים הלכות יום טוב, סימן תקכד - כמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

(א) אין עולין על גבי אילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין להכות כף על ירך ולא מטפחין להכות כף על כף ולא מורקדין ולא דנין ולא מקדשין ולא כונסין ולא מיבמין ולא מגרשין ולא חולצין ולא מקדישין ולא מחרימין ולא מפרישין תרומה ומעשרות. הגה: ודין פדיון הבן כדינו בשבת כך דינו ביום טוב ועיין לעיל סימן של"ט סעיף ד':

אורח חיים הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גילוח בחול המועד, סעיף ד

(ד) ואלו מנגלותיו במועד מי שיצא מבית השביע ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש ביד ישראל שהיו מנחחין לו לגלח וכן המנודה שהתירו לו ברגל וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל וכן הבא ממדינת הים בחול המועד או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל:

אורח חיים הלכות תשעה באב ושאור תעניות, סימן תקנא - דין שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

(ג) שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספור ולכבס אפילו אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר תשעה באב ואפילו אין לו אלא חלוק אחד אסור וכן המכובסים מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה ואפילו מטפחות הידים והשלחן אסור וכיבוס שלנו מותר אבל גיהוץ (פירוש מעבירין על הבגדים אבן חלק להתחליקו, ערוך) שלנו אסור וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ והרי הם ככיבוס שלנו ומותר והמי מילי לגוהצן ולהניחן עד אחר תשעה באב אבל אסור ללבושן בשבוע זה ונהגו לאסור אפילו כלי פשתן ואפילו בכיבוס שלנו בין ללבוש בין לכבס ולהניח ואין להקל בדבר כיון שנהגו וכל שכן דאפשר דמינא נמי אסור שהרי יש מי שכתב דכיבוס שלנו קרי (גיהוץ) לשל בני בכל שאין מתלבנים יפה לפי שמומיהם הם עכורים שאינה ארץ חרים והנבעות כארץ ישראל וכיבוס של שאר ארצות אפשר שהוא בכיבוס של ארץ ישראל ואסור ועוד יש מי שפירש דגיהוץ היינו מים ואפר או נטר ובורית וכיבוס היינו במים לבד

ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד ונמצא שכל כיבוס של זמן הזה היו גיהוץ ואסור מדינא אפילו בכלי פשתן ללבוש מיהא. הגה: ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחילת ראש חודש עד אחר התענית אם לא לצורך מצוה כגון אשה הלוששת לבנים מותרת לכבס וללבוש לבנים ולהציע תחתיה (רוקח אגור ירוש) אבל בתשעה באב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק ברוך ויפה (הגהות שער ירוא) וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות ואסור ליתן כלים לכובס נכדי לכבס מראש חודש ואילך אבל קודם ראש חודש מותר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חודש (הספוט פרק ד' דתענית ומהרי"ל):

אורח חיים הלכות תשעה באב ושאור תעניות, סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב, סעיף כה

(כה) כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו רואה בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וכל האוכל בשר או שותה יין כסעודה המפסקת עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

אורח חיים הלכות תשעה באב ושאור תעניות, סימן תקס - לעשות זכר להורבן, וכו' ה' סעיפים

(ח) משהרב בית המקדש תקנו הכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסוייד ומכווייר (פירוש מצוייר) כבנין המלכים אלא טח ביתו כטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד והלוקח הצר מסויידת ומכוויירת (פירוש מצויירת) הרי זה בחזקתה ואין מחייבים אותו לקלוף בכותלים:

(ב) וכן התקינו שהעורך שלהן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו מעט ומניח מקום פניו בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב משיירה מין ממוני התכשיט שנהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין. הגה: ויש מקומות שנהגו לשבר כוס בשעת חופה או לשום מפה שחורה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל בו).

מפסיקין מלאכות מבעוד יום ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה ואסורים בהציצת כל הגוף בחמין לפיכך נועלין את המזבח צאתו אבל פניו דיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מותר ואסורים בסיכה אלא אם כן הוא להעביר את הזוהמא ואסורים בהם בתשמיש המטה וכן אסורים בנעילת הסנדל בעיר ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

(ד) עברו אלו [ולא נענו] בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו ויתירין אלו שמתרעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם ומתפללים ברחוב העיר ומורידין זקן להוכיחם ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה ונועלים את החנויות ובשני לעת ערב פותחין מעט [אותן החנויות המוכרות אכילה ושתייה] [בית יוסף בשם רש"י] כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמישי פותחין כל היום חנויות המוכרות מאכל מפני כבוד השבת ואם יש לחנות שני פתחים פותח אחד ונועל אחד ואם יש לחנות אצטבא לפניו פותח כדרכו בחמישי ואינו חושש:

(ה) עוברות ומניקות מתענות אבל לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות ומיהו לא יאכלו אלא כדי קיום הולד [ואסור להן להחמיד ולהתענות] [תשב"ץ סימן תכ"ח]:

(ו) אחר שגזרו י"ג תעניות אלו אם לא נענו אין גוזרין עוד והני מילי כשמתענים על הגשמים לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת אבל על שאר פורעניות מתענים והולכים עד שיענו:

(ז) כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמתה [אלא אם כן כותלו נוטה ליפול] (טו) וממעטין באירוסין ונישואין אלא אם כן לא קיים מצות פריה ורבייה וממעטים בשאילת שלום בין אדם להבירו ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנודים למקום ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה ומותרין לאכול בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים ומפסיקים בראש חודש חנוכה ופורים יצא ניסן של תקופה והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור אין מתענין עוד שאין

היין מירושלים שהזרז וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו ואם קרע על ירושלים תחלה אינו צריך לקרוע על שאר ערי יהודה:

(ד) כל הקרעים האלו בידו ומעומד וקורע כל כסותו שעליו עד שיגלה את לבו ואינו מואחה קרעים אלו לעולם אבל רשאי לשלול למלך ולקטן ולתופרין כמין סולמות:

(ה) היה הולך ובא לירושלים הולך ובא תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר ואם לאחר ל' יום הוזר וקורע [והוא הדין בערי יהודה ובמקדש]:

אורח היים הלכות תענית, סימן תקסב - דין קבלת התענית, סיניף יב

(יב) תענית שגוזרים על הצבור אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה אלא שליח צבור מכריז התענית והרי הוא מקובל ויש אומרים להם דהני מילי בארץ ישראל שהיה להם נשיא לפי שגזירתו קיימת על כל ישראל אבל בחוצה לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו:

אורח היים הלכות תענית, סימן תקסד - דיני תענית צבור, סיניף ד

(ד) נוהגים להרות סליחות בברכת סלח לנו ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום שמונה עשרה ברכות וכן הנהיגו הקדמונים בארץ ישראל והוא המנהג הנכון:

אורח היים הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תעניות שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, ובו י"ג סעיפים

(א) סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות ב' וה' וב' וכל התלמידים ראויים לכך ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

(ב) הגיע ראש חודש כסלו ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלשה תעניות על הצבור שני וחמישי ושני וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

(ג) עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור שני וחמישי ושני ובאלו

לזכור את ירושלים שנאמר אם אשכחך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתני:

(ג) וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר ולא משמיעי קול של שיר לשמח בהם. הגה: ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או כבית המשתה (טו). ואסור לשומעם מפני החורבן ואפילו שיר כפה על היין אסורה שנאמר כשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי השבחות או שיר של הודאות וזכרון הסדי הקדוש כרוך הוא על היין. הגה: וכן לצורך מצוה כגון בבית חתן וכלה הכל שרי [תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני]:

(ד) וכן גזרו על עטרות התנים שלא להניח כלל ושלא יניח החתן בראשו שום כליל שנאמר הסר המצנפת והרם העטרה וכן גזרו על עטרות הכלה היא של כסף אבל של גריל מותר לכלה ודוקא לחתן וכלה אבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

(ה) אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

אורח היים הלכות תשעה באב ויאר תעניות, סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחורבן, ובו ה' סעיפים

(א) הרואה ערי יהודה בחורבן אימר ערי קדשן היו מדבר וקורע [ואינו חייב לקרוע אלא כשמוגי עמוך להם כמן הצופים לירושלים] (בית דסף):

(ב) הרואה ירושלים בחורבנה אימר ציון מדבר היתה ירושלים שממה וקורע וכשרואה בית המקדש אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך בו אבותינו היה לשרפת אשר וכל מחמדנו היה להרבה וקורע ומחייב חייב לקרוע מן הצופים ואחר כך כשיראה המקדש קורע קרע אחר וכל קריעה טפה ואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה קורע על המקדש טפה ואחר כך כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

(ג) אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה

הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עיקר מתחילת השנה:

(ח) וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל אבל ירדו בכביעה (פירוש המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא בכביעה מפני שרובע ומעבר את הקרקע כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגומר) וצמחו העשבים והתחילו ליבש הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבור זמנם וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות ואם אין להם מים לשתות מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפילו בימות החמה פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים הרי זה מכת בצורת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעבור זמנם:

(ט) כמה דברים אמורים בארץ ישראל וכל הדומה לה אבל במקומות שנונת הגשמים שלהם קודם שבעה עשר במרחשוון או אחר זמן זה כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים יחידים מתענים שני וחמישי ושני ומפסקים בראש חודש חנוכה ופורים ושוהין אחר כך כמו כמו ששה ימים אם לא ירדו גשמים בית דין גורזין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

(י) כל תענית שגוזרים הצבור בהרצה לארץ אוכלים בהם בלילה דינם כדין שאר תעניות שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר ובאותם עשר תעניות שהם שלשה אמצעים ושבע אחרונות:

(יא) היו מתענים על הגשמים ונענו כמה ירדו והיו פוסקין מן התענית משיכנסו בעומק הארץ החרבה טפה ובכינותי שני טפחים ובעבודה שלשה טפחים (ושיעור כמה צריכין לירד לברך עליהם עיין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועיין לעיל סימן תקס"ט בסופו) ואם התחילו לירד קודם חצות לא ישלימו אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול:

(יב) אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

(יג) אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קודם שעלה עמוד השחר אין אומרים הלל הגדול:

אורח חיים הלכות תענית, סימן תקנו – על איזה דברים מתענין ומתריעין, סעיפים ב, ג, ד, ו, ז, יא

(ב) וכן על הדבר איהו דבר עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום אחד או כד' ימים אין זה דבר היו בה אלף ויצאו ממנה ששה מתים כג' ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום אחד או בארבעה אין זה דבר וכן לפי חשבון זה ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מניין אנשי המדינה לענין זה. היה דבר בארץ ישראל מתענין שאר גלויות עליהם (ודוקא דאיכא דבר כבולה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג' התענית). היה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת שתיהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

(ט) וכן על הארבה והחסיל אפילו לא נראה מהם אלא כנה אחד בכל ארץ ישראל ואפילו אינו משחית יבול הארץ מתענין ומתריעין עליהם ועל הגובאי (פירוש מין ארבה) בכל שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד ועכשיו שאין אנו מכירין מינים הללו על כולם מתריעין:

(י) וכן על המזונות כיצד הרי שהזולו דברים של סחורה שרוב היו אנשי אותה העיר מהם כגון כלי פשתן כבכל ויין ושמן בארץ ישראל ונתמעט המשה והמתן עד שיעטרך התגר למכור שוה עשרה כששה הרי זו צרת צבור ומתריעין עליה ובשבת זועקים עליה אבל אין תוקעים עליה בשבת:

(יא) וכן על המטר כיצד הרי שרבו עליהם גשמים עד שיערו להם אלו מתפללים עליהם שאין לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם ובארץ ישראל אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנוים כאבנים ורוב גשמים טובה להם ואין מתענים להעביר הטובה. ועכשיו בצפת מצוים מפולת בתים מפני הגשמים ומתפללים עליהם:

אורח חיים הלכות תענית, סימן תקפ – ימים שמתענים בהם, סעיף ב

(ב) בשבעה עשר באלול מתו מוציא דבת הארץ:

אורח חיים הלכות ראש השנה, סימן תרא – סדר יום של ראש השנה, סעיף ב

(ב) אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה: ומתענים למחרת ראש השנה (שור) והוא תענית ציבור:

אורח חיים הלכות יום הכיפורים, סימן תריב – איסור אכילה ביום הכיפורים, ושיעור כמותה, סעיף ז

(ז) אכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קודם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכיפורים חייב:

אורח חיים הלכות לולב, סימן תרסג – סדר תפלת חול המועד, סעיף א

(א) בחול המועד מוציאין ספר תורה וקורין בו ארבעה בקרבנות החג שבפרשת פנחס וביום ראשון של חולו של מועד קורא כהן וביום השני ולוי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי והרביעי קורא ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה: יש אומרים ששנים הראשונים קורין בספיקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והרביעי חוזר וקורא כל ספיקא דיומא והיינו מה שקראו שנים הראשונים וכן אנו נוהגין וביום השביעי הכהן קורא ביום החמישי לוי ביום הששי ישראל ביום השביעי והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהר"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספיקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד כי ביום כ' הוא א' לחולו של מועד קורא כהן וביום השני והשלישי העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

אורח חיים הלכות מגילה ופורים, סימן תרפח – דין כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, וכן ה' סעיפים

(א) כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון אפילו אינן מוקפין עכשיו קורין בט"ו אפילו אם הם בחוצה לארץ ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פירוש בטלנים ממלאכתך ועוסקין

בצרכי צבור). והוא שהוקף ואחר כך ישב או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. אבל בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה, ר"ן:

(ב) וכן הכפרים הנראים עמהם אפילו אינם סמוכים כגון שהם בנה או שסמוכים להם אפילו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע קורין בט"ו הואיל ונעשה בו הנס:

(ג) כפרים ועיירות גדולות ונכרים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע כן נון קורין בי"ד:

(ד) כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו קורין בי"ד ובט"ו ובליליהונו ולא ירך כי אם בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם:

(ה) בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא ממקומו ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם. הגה: ואם הוא במדבר או בספינה קורא ביום י"ד כמו רוב העולם (כל בן):

(ו) יום חמשה עשר שחל להיות בשבת ארץ קורין המגילה בשבת אלא מקדימין לקרותה בערב שבת וגוברים מעות מנתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין ויבא עמלק ואומרים על הניסים ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת:

(ז) המפרש בים והיוצא בשיירה ואינו מוצא מגילה להוליך עמו יקראנה בי"ג או בי"ב או בי"א בלא ברכה ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו יש אומרים אפילו מתחלת החדש. הגה: והכי נהוג ומיהו אם נדמן לו אחר כך מגילה חזר וקרא אותה ביום י"ד אפילו קראה תחלה ביום ג' מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (כל בו בית יוסף):

(ח) בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואחר כך נודמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו:

יורה דעה הלכות הערובות, סימן קי - דין ספק טריפות שאירע בבשר, סעיף א

(א) דבר חשוב אסור במינו בכל שהוא והם ד' דברים ואלו הם אגוזי פרך ורומני בדין וחביות סתומות והלפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית וכסרות של בעל הבית וכן בעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים אבל שאר דברים אינם

על פי שדרכן לימנות הרי אלו עולים כשיעורן. הגה: ויש אומרים דכל דבר שבמנין דהיינו שדרבנו למנותו חמיר אינו בטל (טור בשם ר"י בית יוסף). וכן נהגין. הא דדבר חשוב אינו בטל אינו אלא מדרבנן ואוליגן בספקיו לקולא (ארוך כלל כ"ה, התרבי"ט פרק ט"ז דמאכלות אסורות ותוספת דבחים סוף דף ע"ג ואגודה שם, ורא"ש פרק גיד הנשה, ורשב"א מותר הבית, ונימוקי יוסף פרק העול, ועוד הרבה פוסקים, כמו שיתבאר בסיומן זה בכמה דוכתי). כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות כגון אגוזי פרך ורומני כדן בארץ ישראל באותם הזמנים הוא אסור בכל שהוא לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן ולא הוחרזו אלו אלא לפי שהן אסורים בכל שהן בכל מקום. והוא הדין בכל כיוצא בהן בשאר מקומות:

יורה דעה הלכות יין נסך, סימן קכו - אם נאמן האדם לאסור יינו של חברו, סעיף ג

(ג) עד אחד נאמן באיסורים להתיר אבל לא להחמיר. הגה: מיהו יש אומרים דברבר דאיכא לברורי כגון שאמר לו אחד בא ואראך עובר סוככים מנסך יינך צריך לחוש לדבריו (בית יוסף בשם התוספות). וכל דבר שלא אתחזק לא להיתר ולא לאיסור עד אחד נאמן עליו אפילו לאסור (אשירי פרק הניזקין ומרדכי פרק האשה רבה). וכל חיבא דאתחזק דבר באיסור כגון טבל או חתיכת בשר שאינה מנוקרת אין העד נאמן עליו להתירו אלא אם כן בידו לתקנו (גם זה שם). ואם היו כבאן ב' חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר נאמן העד לומר זה היתר וזה איסור (הר"ן שם). ואדם נאמן על שלו ואפילו היכא דאתחזק איסורא (שם באשירי). ועי' לעיל סימן קי"ט דין החשוד על הדבר אם מעיד עליו. ועיין לקמן סימן קפ"ה מי שאומר פלוני חכם הכשיר לי זה והחכם כופר. ועיין באבן העזר סימן קנ"ב אם אמרינן לגבי עדות שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואשה נאמנת בדבר איסור לומר תקנתו (ר"ן פרק האומר ורש חלין) ודוקא בודאי איסור כגון ניקור בשר וכדומה אבל בספק שמא אין כאן איסור כגון שצריכה לברור דגים טמאים מטהורים (איסור היתר ארוך) או איסור שיש בו צדדים להקל (שם ב"רין) אין אשה נאמנת דאשה דעתה קלה להקל. קטן אין לו דין עד להיות נאמן באיסורין (ריב"ש סימן רמ"ה) מכל מקום בקטן חריף ובקי בדבר ואיכא רגלים לדבריו יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור (רשב"א סי' כ"ד) ואם מעיד על איסור דרבנן להקל ולא אתחזק איסורא כגון בדיקת חמץ נאמן דהימנוהו רבנן בדרבנן (שם בריב"ש) אבל אם אתחזק איסורא אינו נאמן כלל:

יורה דעה הלכות עבודה זרה, סימן קמח - דיני חגי האלילים, סעיפים א, ב, ג, ד

(א) שלשה ימים לפני חגם של עובדי עבודי זרה אסור ליקח מהם ולמכור להם דבר המתקיים ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים עד יום חגם כגון ירקות ותבשיל וכן אסור להשאל ולשאל וללהוותן (כלא רביית) (טור והפוסקים) וללות מהם ולפורען וליפרע מהם מלוה בשטר או על המשכון אבל מלוה על פה נפרעים מהם מפני שהוא כמציל מידם. ובזמן דידם תקיפה אפילו בשטר חשיב כמציל מידם ואם היא מלוה רבית אפילו במשכון חשיב כמציל מידם:

(ב) עבר ונשא ונתן כיום חגם אסור בהנאה ואם נשאו ונתן בשלשה ימים שלפני החג מותר בהנאה:

(ג) אם היה חגם של אותם עובדי עבודה זרה הרבה ג' או ד' או ו' כל אותם הימים כיום אחד הם וכל אותם הימים אסורים עם ג' לפנייהם:

(ד) כמה דברים אמורים בארץ ישראל אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום חגם בלבד:

יורה דעה הלכות עבודה זרה, סימן קנא - דברים המצטרפים לעבודה זרה אסור לישראל לגביהם, סעיפים ז, ח

(ז) אין מוכרין להם לטעמי' עשה זמ' בארץ ישראל כל דבר המחובר כגון אילן וקמח אבל מוכרים על תנאי שיקוין וקוציין:

(ח) אין מוכרים להם בתים ושדות בארץ ישראל אבל משכירין להם בתים ולא שדות. ובסוריא מוכרים בתים ומשכירים שדות. ובהוצא לארץ מוכרים אלו ואלו:

יורה דעה הלכות עבודה זרה, סימן קנב - דין עובדי עבודה זרה להעלים מהמות, סעיף א

(א) עובדי גלגולים (מסבחה הנממן) שאין בינינו וביניהם מלחמה ורועי בהמה דקה מישראל בארץ ישראל בזמן שהיו רוב השדות של ישראל וכיוצא בהן אין מסבכין להם המיתת ואסור להצילם אם נטו למות כגון שראה אחד מהם שנפל לים אינו מעלהו אפילו אם יתן לו שכר. לפיכך אסור לרפאותן אפילו בשכר אם לא היכא דאיכא משום איבה (דאו אפילו בתום שרי

אם לא יוכל להשמש אפילו בחנם) (בית יוסף בשם הרמב"ן). וכן מותר לנסות רפואה בעובר גידולים אם תועיל (תוספות ומדריכי פרק אין מעמידין בסמ"ג). (כמה דברים אמורים) [וכן הוא] בישראל בעל עבירות והעומד ברשעו ושונה בו תמיד כגון רועי כמהה דקה שפקרו בגזל והם הולכים באולתם אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל נבילות לתיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו:

יורה דעה הלכות נדרים, סימן רב - הלוקה שבין קוגם וין להיום או לזמן, ודין הנודר על דבר שאינו קבוע, סעיף יח

(יח) האסור עצמו בדבר עד הגשם הרי זה אסור עד זמן הגשמים שהוא בארץ ישראל ראש חודש כסלו הגיע זמן הגשמים הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו ואם ירדו מ"ז במרחשון מותר ואם אמר עד הגשמים הרי זה אסור עד שירדו הגשמים והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכים לה מ"כ במרחשון ואילך. הגה: ובגולה זמן הגשמים ששים יום אחר התקופה שמתחילין או השאלה זמן רביעה שניה שבעים יום אחר התקופה (טור):

יורה דעה הלכות נדרים, סימן רכח - דיני התרת נדרים, וההבדל שבין פתח להרטה, והוא נקרא דעת רבים, סעיפים לו, מד

לו) מי שנדר לעלות לארץ ישראל יש לו התרה כשאר נדרים:

מד) שנים שנדרו ללכת יחד לארץ ישראל תוך שתי שנים והאחד מתעכב, חבירו פטור (ועיין לקמן סוף סימן רל"ז):

יורה דעה הלכות שבועות, סימן רלו - מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא, סעיף ו

(ו) שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השבועה השני פטור ואינו צריך התרה לפיכך איש ואשה שנשבעו זה לזה וקבלו חרם לינשא לזמן קבוע מי שיעכב והעביר המועד אסור לינשא לאחר והלה מותר ואינו צריך התרה וגם המעכב עצמו מותר בלא התרה לאחר שנשא שכנגדו. הגה: ואפילו אם טען הבער עדין בשבועתו ומכל מקום אם רצה זה לפטור משבועתו ילך אצל חכם ויתיר לו שבועתו שמו יביא זה שכנגדו עדים שהיה אנוס בדבר

שהעביר המועד ונמצא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה (תשובת מהרי"ו סימן קל"ז). וכל זה לא מיירי אלא בשנים שנשבעו זה לזה אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר כגון שלא לדבר עם פלוני ועבר אחד מהם השני חייב לקיים שבועתו ואפילו אם נשבעו זה לזה והם ג' או יותר שאף אם עובר האחד השבועה השנים הנשארים צריכין לקיים שבועתן (מהר"ם מפאדואה סימן כ"ו וברבי"ש סימן תנ"ג). ונראה הא דאם נשבעו שנים ביחד ולא נשבעו זה לזה ועבר האחד השני חייב לקיים שבועתו היינו דוקא שאינן תלויין זה בזה אבל אם תלויין זה בזה ואי אפשר לאחד לקיים שבועתו בלא חברו כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל והאחד עובר וקשה לשני לילך לבד פטור גם כן וכמו שכתבאר לעיל סימן רכ"ח סעיף מ"ד (תשובת הרא"ש כלל ח):

יורה דעה הלכות צדקה, סימן רמח - מי חייב בה, ומי ראוי לקבלה, סעיף ג

(ג) יתומים אין פוסקין עליהם צדקה אפילו לפדיון שבויים אפילו יש להם ממון הרבה אלא אם כן פוסקין עליהם לכבודם כדי שיצא להם שם. הגה: ודוק צדקה שאין לה קצבה או שיש לה קצבה על נכסי יתומים ויכולין להמתין עד שיגדלו כגון שיש להם טבל ואינן צריכין לאכול עכשו אלא אם צריכים לאכול עכשו מעשרין ותורמין להם. והוא הדין בצדקה שיש לה קצבה כגון שהיו להם קרובים עניים והיה להם קצבה מאביהם כל שנה ואין להם לאכול רק זו או יחורו על הפתחים ויהיה גנאי ליתומים האפטרופוס שלהם נותן מנכסיהם הקצבה לקרוביהם (תשובת ר"י מינץ סימן א):

יורה דעה הלכות צדקה, סימן רנא - למי ניתנין הצדקה, ואיזה קודם להבדיל, סעיף ג

(ג) הנותן לבניו ובנותיו הגדולים שאינו חייב במזונותיהם כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה וכן הנותן מתנות לאביו [ולאמו] והם צריכים להם הרי זה בכלל צדקה ולא עוד אלא שצריך [להקדימו] [להקדימם] לאחרים. ואפילו אינו בנו ולא אביו אלא קרובו צריך להקדימו לכל אדם. ואחיו מאביו קודם לאחיו מאמו. ועניי ביתו קודמין לעניי עירו. ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת (כן משמע בסמ"ג וסמ"ק טור). הגה: והקבועים בעיר קריים עניי העיר והם קודמין לעניים אחרים הבאים לשם ממקומות אחרים (טור ולא כר"י בר ברוך). ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ. הגה: פרנסה עצמו קודמת לכל

אדם ואינו חייב לתת צדקה עד שהיה לו פרנסתו ואחר כך יקדים פרנסת אביו ואמו אם הם עניים והם קודמים לפרנסת בניו. ואחר כך בניו והם קודמים לאחיו והם קודמים לשאר קרובים והקרובים קודמים לשכניו ושכניו לאנשי עירו ואנשי עירו לעיר אחת והוא הדין אם היו שבויים וצריך לפדותן (הכל בטור):

יורה דעה הלכות עבדים, סימן רסז - הלוקה עבד כענינו אסור לקיימו ערל, וטבילתו, וברכתו, ומגילתו, וכל הינו עבד ושפחה, סעיפים: פב, פג, פד, פה

(פב) המוכר עבדו לחוצה לארץ או לסוריא או לעכו יצא לחירות וכופין את רבו השני לכתוב לו גט שחרור ומפסיד הדמים ואפילו אם אמר איני רוצה לחוצאו לחוצה לארץ אשתעבד בו בארץ ישראל אין שומעין לו. (ודין זה נוהג אפילו האיראנא) (טור ובית יוסף בשם הרמב"ם דין ט'):

(פג) עבד שביצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם איבד זכותו כמה דברים אמורים כשיצא רבו על מנת שלא לחזור לארץ ישראל אבל אם דעת רבו לחזור ויצא אחריו ומכרו שם יצא לחירות וכופין את הלוקה לשחררו (לשון הרמב"ם שם דין ח):

(פד) עבד שאמר לעלות לארץ ישראל כופין את רבו לעלות עמו או ימכרו אותו למי שיעלהו שם. רצה האדון לצאת לחוצה לארץ אינו יכול לחוצא את עבדו עד שירצה. ודין זה בכל זמן אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים:

(פה) עבד שברח מחוצה לארץ לארץ אין מחזירין אותו לעבדות ועליו נאמר "לא תסגיר עבד אל אדוניו" ואומרים לרבו שיכתוב לו גט שחרור ויכתוב לו שטר חוב בדמיו עד שתשיג ידו ויתן לו ואם לא רצה האדון לשחררו מפקיעים בית דין שעבודו מעליו וילך לו:

יורה דעה הלכות גרים, סימן רסח - כיצד מגידין הגר והגוורת, ודיני קדושת הגר, סעיף ו

(י) כתי או כותית שבא ואמר נתגיירתי בבית דינו של פלוני כראוי אינו נאמן לכא בקהל עד שיביא עדים ואם אינום נוהגין כדרכי ישראל

ועושים כל המצות הרי אלו בחזקת גרי צדק ואף על פי שאין שם עדים שמעידים בפני מי נתגיירו. ואף על פי כן אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיתבלו בפנינו הואיל והחזקו גוים. אבל מי שבא ואמר שהוא גוי ונתגייר בבית דין נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. וכתב הרמב"ם במה דברים אמורים בארץ ישראל באותן הימים שהזקת הכל שם בחזקת ישראל אבל בחוץ לארץ צריך להביא ראיה ואחר כך ישא ישראלית שמעלה עשו ביחסין:

יורה דעה הלכות טוזה, סימן רפו - מקומות החייבים בטוזה, סעיף כב

(כב) השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפניו בארץ ישראל פטור ממוזהו שלשים יום. והשוכר בית בארץ ישראל חייב במוזהו מיד משום ישוב ארץ ישראל (והוא הדין לשואל בית דינו בשוכר) (ב"ת יוסף בשם הרב רבינו מנחם וז"ל כ"ב ב"ש):

יורה דעה הלכות ערלה, סימן רצד - דיני ערלה, באיזה מקום נוהגת ובשל מי, סעיפים: ג, ז, ה, ט, י, יז

(א) האבינות והתמרות [והקפריסין] של צלף חייבים בערלה. כמה דברים אמורים בארץ ישראל אבל בחוצה לארץ האבינות חייבים ותמרות וקפריסין פטורים:

(1) פירות רבעי יש להם דין מעשר שני לכל דבר. ובזמן הבית היו צריכים להעלות לירושלים לאכלם שם או לפדותם ולהעלות הפדיון שם והם מותרים מיד אחר הפדיון. והאידיגא שאין יכולין להעלותם לירושלים פודים אותם אחר שיגמרו ויתלשו ויכול לפדות את כולם בשוה פרוטה אפילו הם רבים וישליך הפרוטה לים הגדול או ישקנה ויפורנה לרחו או ישליכנה בנהר אחר שחוקה ויברך בשעת פדיון "אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון רבעי". או יפדה בפירות שישוה פרוטה שהוא אחד משלשים ושנים במעה כסף שהוא אשפיר"ו אוטמאנים ששוקל ששה עשר גרעני שעורה שהוא רביעי דרה"ם (לשון עצמו). הגה: ומטבע הרגילה במדינות אלו הוצי וני"ד הוא יותר משה פרוטה ופרוץ עליו (תורת הרשן סימן קצ"ב). פירות רבעי פטורין מלקט ושכחה ופרט ועללות:

(2) דין טעם רבעי נוהג אף בחוצה לארץ. ויש מי שאומר שאינו נוהג אלא בארץ אבל

בחוצה לארץ פירות הכאים אחר שעברו שני ערלה מותרים בלא פדיון. (ויש אומרים שאינו נוהג בחוצה לארץ רק בכרם ולא בשאר אילנות) (טור בשם הגאונים ורמב"ן ורא"ש ע"פ):

(ח) ערלה נוהגת בכל מקום ובכל זמן בין בשל גוי בין בשל ישראל אלא שבשל ארץ ישראל היא מן התורה ובחוצה לארץ הלכה למשה מסיני. הגה: ואסור ללקוט לנכרי פירות מאילן שלו שהוא ערלה משום שנתנה כמה שמחזיק לו הנכרי טובה על זה (כל בו ב"ב בשם ארחות חיים):

(ט) ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובחוצה לארץ מותר. כיצד כרם שיש בו נטיעות של ערלה וענבים נמכרים חוצה לו בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר והוא שלא ידע שהובאו מאותו הכרם ובחוצה לארץ מותר אפילו יודע שהובאו מאותו הכרם רק שלא יראה שנבצרו נטיעות של ערלה. (וכל שכן שכרם שהוא ספק ערלה שהוא מותר) (כן נראה מהטור והרא"ש ומרדכי פרק קמא דקדושין):

(י) כרם שהוא ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ואין צריך לומר בחוצה לארץ:

(יז) אף על פי שמנהג עובדי אדמה להבריק גפנים בכל שנה מותר לשתות יין מגפני הגויים משום דספק ערלה מותר ואפילו בכרמים שישראל עובדים אותם ומכריכים אותם ככל שנה מותר משום דמכריך ומרכיב אינו חייב בערלה אלא בארץ אבל לא בחוצה לארץ. ויש למצוא חיתר גם לבני ארץ ישראל בין של כרמי הגויים משום דרובא הגפנים לאו ערלה נינהו. ואפילו בכרמים שידוע ודאי שיש בהם ערלה יש להתירם משום דקדורם שיעברו עליהם שני ערלה אינם עושים פירות ואם עושים הם דקים וקלושים שאינם ראויים לעשות מהן יין:

יורה דעה הלכות כלאי הכרם, סימן רצו - דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים, סעיפים: א, ט

(א) הזורע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם הרי זה לוקה שתים אחת משום שדך לא תזרע כלאים ואחת משום לא תזרע כרמך כלאים ואינו לוקה משום לא תזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. וכן אם הפה אותם בעפר לוקה. וכן אם זרע

שני מיני ירק וחרצן או זרע אחד ירק וזרע אחד מין תבואה וחרצן במפולת יד הרי זה לוקה. ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס ולוף וכיוצא בהם מזרעים שנגמרים (1) עם תבואת הכרם אבל שאר הזרעים אסורים מדבריהם. וכן אסור מדבריהם לזרוע כלאי הכרם בחוצה לארץ. ואין עודדין עם הגוי בכלאים אבל עוקרין עמו כדי למעט התיפלה:

(ט) כל השיעורים האלו שמרחיקין בין הגפנים והתבואה או הירק אינם אלא בארץ ישראל או בסוריא. אבל בחוצה לארץ מותר לזרוע בצד הגפנים בתוך הכרם לכתחלה. ולא אסור בחוצה לארץ אלא לזרוע שני מיני ירק או תבואה עם החרצן במפולת יד. ואם אמר לתינוק גוי לזרוע לו בחוצה לארץ מותר אבל לא יאמר לגוי גדול שלא יתחלף בישראל. ואף על פי שמותר לזרוע הירק בצד הכרם בחוצה לארץ הרי אותו הירק הזרוע הוא אסור באכילה ואפילו בחוצה לארץ והוא שיראה אותו לוקט ומוכר אבל ספקו מותר.

הגה: ויש אומרים והואיל ומותר לזרוע ירק בצד הגפנים בחוצה לארץ מותר לאכול אותו יק גם כן (הגהות מימוני פרק 7 מהלכות מאכלות אסורות דין ט ותרומת הרשן סימן קצ"ד). ואין לחוש אלא במקום דאיכא לימחש שנזרע שני מיני ירק או שני מיני תבואה עם חרצן במפולת יד (מרדכי פרק קמא דקדושין). ועל כן נהגו להקל במדינות אלו בירקות הנמצאים וזרועות בכרמים כי לא שכיח שנזרעו באיסור:

יורה דעה הלכות כלאי זרעים, סימן רצו - דיני כלאי זרעים ופרטיהם, סעיף א

(א) הזורע שני מיני זרעים באחד בארץ ישראל לוקה שנאמר "שדך לא תזרע כלאים". ואחד הזורע (או המנכש) או המחפה כגון שהיתה חטה אחת ושעורה אחת או פול אחד ועדשה אחת מונחים על הארץ חטיפה אותם בעפר בין בידו בין בגולו לוקה. ואחד הזורע בארץ או בעציו נקוב. אבל הזורע בעציו שאינו נקוב מכין אותו מכת מרדות:

יורה דעה הלכות כבור בהמה טהורה, סימן שי - דין כבור שנטהט שלא על פי הכב, סעיף ג

(א) מי שאינו מומחה וראה את הכבור ונשחט על פיו יקבר וישלם מבתו. וכמה ישלם אם

הוא בארץ ישראל משלם בגסה חצי דמיו ובדקה רביע דמיו וכוונתו לארץ בין בדקה בין בגסה חצי דמיו. והאירטא שאף בארץ ישראל אין רוב שדות של ישראל מותר לגדל בהמה דקה אפילו בארץ ישראל הילכך אפילו בארץ ישראל אף בדקה משלם חצי דמיו:

זוהר דעה הלכות חלה, סימן שכב – הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ, וכו' ה' סעיפים

(א) מצוה עשה להפריש תרומה מהעיסה וליתנה לכהן שנאמר ראשית עיריטותיכם [להלן] תרימו תרומה. וראשית זה אין לו שיעור מן התורה אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה. והעושה כל עיסתו חלה לא עשה כלום עד שישירי מוקצת. ומדבריו סופרים מפרישין אחד מעשרים וארבעה מן העיסה והנתחום העושה למכור בשוק מפריש אחד מארבעים ושמונה. ואם נטמאה העיסה בשונג או באונס אף בעל הבית מפריש אחד מארבעים ושמונה:

(ב) אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד שנאמר 'זוהי באכלכם מלחם הארץ'. ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כבואכם ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל אינה אלא מדבריהם:

(ג) מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל:

(ד) שלשה דינים לחלה בשלש ארצות כל הארץ שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב מפרישין בה חלה אחת כשיעור והיא נאכלת לכהנים. ושאר ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל שהוא מכזיב ועד אמנה מפרישין בה שתי חלות הראשונה אחד מארבעים ושמונה והיא נשרפת והשניה אין לה שיעור ונותנים אותה לכהן לאכלה. וכל הארץ מאמנה ולחין בין בסוריא בין בשאר ארצות מפרישין שתי חלות הראשונה אין לה שיעור והיא נשרפת והשניה אחד מארבעים ושמונה ונאכלת ומותרת לטמאים אפילו לזבים וחבות. ובזמן הזה שאין עיסה טהורה מפני טומאת המת מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל אחד מארבעים ושמונה ושורפין אותה מפני שהיא טמאה. ומכזיב ועד אמנה מפרישין

שניה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כשהיה הדבר מקודם:

(ה) חלת חוצה לארץ אף על פי שהיא טמאה הואיל ועיקר חיובה מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו והם בעלי קריים וזבים וחבות ונדות ויולדות אבל שאר הטמאים במגע הטומאות אפילו טמאים מותרים לאכלה. לפיכך בין בסוריא בין בחוצה לארץ אם רצה להפריש חלה אחת מפריש אחד מארבעים ושמונה ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי או לקטנה שעדיין לא ראתה נדה ואינו צריך להפריש שניה וכן אם היה שם כהן גדול שטבל משכבת זרעו או מזיבתו אף על פי שלא העריב שמשו (ויש אומרים שצריך הערב שמש) (הר"ן פרק אלו עוברין) הרי זה מותר לאכול חלה הראשונה ואינו צריך להפריש שניה בחוצה לארץ. הגה: ויש אומרים כיוון שאין חלה נאכלת בזמן הזה בארץ ישראל גם בשאר מקומות אין צריך להפריש רק חלה אחת ולשרפה (טור בשם יש אומרים ושאר פוסקים). וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו שאין מפרישין רק חלה אחת בלא שיעור ושורפין אותה כמו שהיו עושין כשמפרישין שתי חלות שחלת האור לא היה לה שיעור. ומכל מקום נוהגין ליטול כזית (מהרי"ל). והאוכל חלה אפילו בחוצה לארץ מבין חלה על המין שרוצה לאכול ואחר כך מבין "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה" (כל בו הוא מלשון הרמב"ם סוף הלכות תרומה). ויש אומרים כששורפין החלה עושין לה היסק בפני עצמה דישראל אסור ליהנות ממנה (מהרי"ק וכן הוא בתוספות פרק כל שעה). ונוהגין להשליכה לתנור קודם שאופין הפת:

זוהר דעה הלכות חלה, סימן שכג – חלה דרבנן היאך ניתנת ונאכלת, ודין תערובתה בחולין, סעיף א'

(א) חלת חוצה לארץ שמותרת לכהן טהור מקרי רשאי לאכלה עם זר על שולחן אחד לפי שאינה מומצת (פירוש ענין דמוע הוא תרומה שנפלה בחולין) ואפילו נתערבה שוה בשוה. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דאוסרת תערובתה עד מאה ואחד אם הוא במינה ושלא במינה עד ששים (טור בשם ר"י וספר התרומה ורא"ש ורוקח סימן ע"ט ומהרי"ו סמ"ח ר"י שמשון). ואם חזרה ונתערבה בעיסה ואין מאה ואחד לבטלה אם לא אכל העיסה ישאל לחכם עליה ויתיר לו נדרד נשאלין על ההקדשות ויחזור ויטול חלה אחרת (תשובת מיימוני סוף הלכות זרעים וכו' בשם ארחות חיים). ומותר לבטלה ברוב

ואוכלה בימי טומאתו ויכולין ליתנה לכהן עם הארץ ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור. ואם רצה לאכול תחילה ואחר כך פריש החלה בחוצה לארץ מותר מפני שאין עוקרה אלא מדבריהם. הגה: וצריך לשיר מעט יותר משיעור חלה שמפריש כדי שיהא שייכים בשעה שמפריש (בית יוסף בשם הרא"ש וסמ"ג ובהר"ן דביצה). ודוקא לעיסה שנתייב עם חלה זו יכול לפטור שלא מן המוקף אבל עיסה שנלוושה בפני עצמה אין מפרישין חלה מעיסה אחרת שלא מן המוקף (ב"י בשם סמ"ק וכל בו). אבל חלת ארץ ישראל לא יאכל עד שיפריש. ואינה ניטלת אלא מן המוקף (פירוש ממה שהוא קרוב וסמוך) בתרומה. ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה. וכל שבתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה כן בחלה. וכל שבתרומה לא יתרום מזה על זה כן בחלה. וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה, וכל האוכל תרומה אוכל חלה:

זוהר דעה הלכות תרומות ומעשרות, ומתנות עניים, וראשית הגז, סימן שלא – דין נתנתם באוזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאורייתא או דרבנן, וכו' קמ"ז סעיפים

(א) התרומות ומעשרות אינם נותנים מן התורה אלא בארץ ישראל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית ונביאים התקינו שיהו נהגים אפילו בארץ שנער מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ורוב ישראל חולכים ורשבים שם והכמים הראשונים התקינו שיהיו נהגים אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות לארץ ישראל. סוריא הקונה בה שדה חייבת בתרומות ומעשרות מדברי סופרים ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נזהגות בהן:

(ב) בזמן הזה אפילו במקום שהחזיקו בו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה אלא מדבריהם מפני שנאמר "כי תבואו משמע ביאת כולכם ולא ביאת מקצתן כמו שהיתה בימי עזרא. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דחייבין עכשיו בארץ ישראל בתרומות ומעשרות מדאורייתא אך לא נהגו כן (טור בשם ר"י):

בשעת שריפה אם לא שכן נהנה עמו. אבל שאר הנאות שאינה מכלה אורחה מותרת אפילו לזרים (טור). כהן שאוכל אצל ישראל נותן בבר שמן של תרומה ואף על פי שעומד הכהן והולך לו אין צריך לכבותו עד שיכבה מעצמו (מרדכי פ' אלמנה לכהן גדול). וכל זה מיידי בתרומה שהוכשרה דאז נטמאת ומותר לשרפה אבל אם לא הוכשרה שלא נטמאה אסור לשרפה. וטוב להכשיר אותה קודם מירוח כדי שתקבל טומאה ויהא מותר לשרפה (טור). ואחר כך מפרש מן השאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר ראשון ונותנו ללוי. ויש אומרים אף לכהן (טור). ועל זה נאמר בתורה "כי את מעשר בני ישראל" וגו' וילבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בישראל" וגו'. ואחר כך מפרש מהשאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר שני והוא לבעליו ובסימן זה יתבאר משפטיו ועליו נאמר "עשר תעשר" ועל הסדר הזה מפרשין בשנה ראשונה מהשבע ובשניה וברביעית ובחמישית אבל בשלישית ובששית מהשבע אחר שמפרישין מעשר ראשון מפרשין מהשאר מעשר אחר ונותנו לעניים והוא נקרא מעשר עני. ואין בשתי שנים אלו מעשר שני אלא מעשר עני ועליו נאמר "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגו' ובא הלוי" וגו'. שנת השמיטה כולה הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל. ובחוצה לארץ שאין בה שמטית קרקע מפרשין בשנת השמיטה בארץ מצרים ובעמקן ומואב מעשר ראשון ומעשר עני. ובארץ שנער מפרשין בה מעשר שני כמו ברוב השנים. ושנת השמיטה האמיתית היתה שנת השי"ג. (ויש אומרים אם גוי מכר פירות בשביעית לישראל וגמר מלאכתו ביד ישראל חייבים בתרומה ומעשר ומפרש מעשר עני כדן עמקן ומואב) (בית יוסף, וכן כתב כפתור ופחור ופרח):

(כ) מעשר ראשון שלוקח הלוי מפרש ממנו אחד מעשרה ונותנו לכהן והוא נקרא תרומת מעשר ועליו נאמר "ואל הלויים תדבר" וגו'. (ודין תרומת מעשר כדין תרומה גדולה מיהו אפילו האידנא בעינן ליתן כשיעור) (בית יוסף בשם הרמב"ם):

(כא) המרבה בתרומה הואיל ושייר מקצת חולין לז' זה תרומה. אבל אם אמר כל הפירות האלו תרומה לא אמר כלום:

(כב) האומר תרומת הכרי לתוכו אם אמר בצפוננו או בדרומנו קרא שם וחייב להפריש ממנו תרומתו ואם לא ציין המקום לא אמר כלום:

(כג) אמר תרומת הכרי הזה בזה והכרי הזה בזה מקום שנשתיימה תרומתו של הראשון שם נשתיימה תרומתו של שני:

(יא) שותפות הגוי חייבת בתרומה ומעשרות כיצד ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות אפילו חלקו שדה בקמתה ואין צריך לומר אם חלקו גדיש הי טבל וחוליו מעורבים בכל קלח וקלח מחלקו של גוי אף על פי שמרחן הגוי וחייבים מדבריהם כמה דברים אמורים בארץ ישראל שהמעשרות של תורה ובשל תורה אין ביריה אבל אם לקחו שדה בסוריא הואיל והמעשרות שם מדבריהם אפילו חלקו הגדיש חלקו של גוי פטור מכלום ונראה לי דהאינא שאין חיוב תרומות ומעשרות בארץ ישראל אלא מדבריהם גם בארץ ישראל חלקו של גוי פטור מכלום:

(יב) פירות ארץ ישראל שיצאו חוצה לארץ פטורים מתרומות ומעשרות ואם יצאו לסוריא חייבים ופירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים אם נקבעו למעשר [ביד ישראל] אחר שנכנסו לארץ:

(יג) כל אוכל אדם הנשמר שגידולו מן הארץ חייב בתרומה:

(יד) אין מפרשין תרומות ומעשרות מהירק בחוצה לארץ אפילו במקומות שאמרנו שחייבים בהם וכן ירק הבא מחוצה לארץ לארץ אף על פי שיש עפר בעיקריהן הרי זה פטור:

(טו) התבואה והזיתים שלא הביאו שליש פטורים מתרומה ומעשרות ומנין יודע כל שזורעה ומצמחת בידוע שהביאה שליש:

(טז) ההפקר פטור מתרומה ומעשרות אבל הזורע שדה הפקר חייב בתרומה ומעשרות:

(יז) דברים שאין דרך רוב בני אדם לזרעם בגנות ובשדות אלא חזקתן מן ההפקר פטורין מתרומה ומעשרות:

(יח) נתערבו פירות החייבים בתרומה ומעשר בפירות הפטורים אם יש לו פירות אחרים החייבים מוציא מהם לפי חשבון פירות חייבים שבתערובות ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר על הכל ומפרש מעשר ראשון ושני לפי חשבון פירות חייבים שבתערובות:

(יט) תרומה גדולה בזמן הזה שהיא עומדת לשריפה מפני הטומאה שיעורה כל שהוא. הגה: ונותנה בזמן הזה לכל כהן שירצה בין חבר בין עם הארץ ואפילו אינו מיוחס רק שמוחזק בכהן והוא שורפה ויכול להניחה ולשרפה [עד] שיכול להנות ממנה בשעת שריפה אבל זר אסור ליהנות ממנה

(א) גוי שקנה קרקע בארץ ישראל וחזר ישראל ולקחה ממנו מפרש תרומות ומעשרות מה שאין כן בסוריא:

(ב) פירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל אם נמרה מלאכתו ביד הגוי ומרחן הגוי פטורין מכלום ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קודם שתגמר מלאכתו וגמרו ישראל חייבים ומפרש תרומה ומעשר ראשון ותרומת מעשר ומשייר לעצמו מעשר ראשון והוא שלו מפני שהוא אומר ללוי אני באתי מכה איש שאין אתה יכול ליטול ממנו. (והתרומת מעשר מוכר לכהן ונטל מדיה) (טור):

(ג) מכר הגוי הפירות שלו לישראל כשהו מחוברים לקרקע אם עד שלא באו לעונת המעשרות ונגמרו ביד ישראל חייב בכל ונותן כל מעשר ראשון ללוי ואם מכרן אחר שבאו לעונת המעשרות מפרש תרומות ומעשרות ונותן המעשר ללוי לפי חשבון. כיצד לקח תבואה זרועה מגוי אחר שהביאה שליש ונגמרה ביד ישראל מפרש תרומות ומעשרות ונותן ללוי שני שליש המעשר הראשון:

(ד) ישראל שמכר פירותיו לגוי קודם שיבואו לעונת המעשרות וגמרו הגוי פטורין מן התרומה ומן המעשרות ואם אחר שבאו לעונת המעשרות אף על פי שגמרו הגוי חייב בכל:

(ה) מכר גוי לישראל פירות מחוברים אחר שבאו לעונת המעשרות ומרחן הגוי ברשות ישראל אינם חייבים בתרומה ומעשרות הואיל ובאו לעונת המעשרות ברשות גוי ומרחן הגוי אף על פי שהם ברשות ישראל. הקנה פירות מגוי בסוריא בין תלושים בין מחוברים אפילו קודם שבאו לעונת המעשרות אף על פי שמרחן ישראל פטורים ואם עדיין לא הגיעו לעונת המעשרות הואיל וקנה אותם עם הקרקע חייב לעשר:

(ו) ישראל שהיה אריס לגוי בסוריא פירותיו פטורים לפי שאין לו בנוף הקרקע כלום וכן החובר והמקבל והשוכר שדה מהגוי בסוריא פירותיו פטורין:

(ז) ישראל שלקח בסוריא שדה מהגוי עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לגוי אחר שהביאה שליש אם חזר ישראל ולקחה פעם שניה חייב שהרי נתייב ביד ישראל:

(ח) ישראל שהיה לו קרקע בסוריא והוריד לה אריס ושלה לו האריס פירות הרי אלו פטורים שאני אומר מהשוק לקחן והוא שהיה אותו המין מצוי בשוק:

(מ) הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהם אוכלין אבל לא על השאר:

(מא) הבן כשאוכל אם אביו והאשה בעיטתה תורמין מפני שהן ברשות:

(מב) הפועלים אין להם רשות לתרום שלא מדעת בעל הבית:

(מג) פועל שאמר ליה בעל הבית כנוס לי גרני ותרום ותרום ואחר כך כנס תרומתו תרומה:

(מד) גוי שהפריש תרומה משלו גזרו חכמים שתהא תרומתו תרומה אם הוא בארץ ישראל. הגה: ובודקין אותו אם אמר בדת ישראל הפרשתי נתתן לכהן ואם לאו טעונה גזירה (טו):

(מה) המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר, מעשר ואמר תרומה, לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוים:

(מו) הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתיו כלום הרי זה תרומה שנאמר 'ונחשב לכם תרומתכם':

(מז) המפריש תרומה על תנאי אם נתקיים התנאי הרי זה תרומה:

(מח) המפריש תרומות ומעשרות וניחם עליהם הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו כדרך שמתירין שאר נדרים ותחזור חולקין כמו שהיתה:

(מט) האומר של מעלה תרומה ושל מטה חולקין או בהיפך דבריו קיימים:

(נ) התורם את הגורן צריך שיכוין את לבו שתהיה תרומה על הכרי ועל מה שבקוטעין (פירוש שבלים קטועים שלא נדרשו) ועל מה שבצדדים ועל מה שבתוך התבן. התורם את היקב צריך שיכוין את לבו לתרום על מה שבחצוצרות ועל מה שבגוים. התורם את הבור של שמן צריך שיכוין את לבו על מה שבגפת (פירוש פסולת של זיתים). ואם לא נתכוין אלא תרום סתם נפטר הכל שתנאי בית דין הוא שתרומה על הכל:

(נא) התורם לכללה של תאנים ונמצאו תאנים בצד הכללה הרי אלו פטורים מפני שבלבו לתרום על הכל:

(נב) אין תורמין אלא מן היפה. ונראה לי דהשתא דלאיבוד אולא מפני הטומאה אין להקפיד בכך ומיהו במעשר הניתן ללוי ולעני יש להקפיד בכך:

(נג) אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרום אין תרומתו תרומה. הקישות והמלפפות [והמלפפון] מין אחד. כל מין חטים מין אחד.

ותרם אם בא בעל הבית ואמר ליה כלך אצל יפות אם היו שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ואם לקט בעל הבית והוסיף בין כך ובין כך תרומתו תרומה:

(לב) המדבר ואינו שומע או ששומע ואינו מדבר והערום והשכור והסומא לא יתרומה ואם תרמו תרומתן תרומה. ובזמן הזה דלשריפה אולא מפני הטומאה תורמים שיכור וסומא אפילו לכתחילה תרומה אבל לא מעשר לוי:

(לג) קטן שהגיע לעונת נדרים אף על פי שלא הביא שתי שערות ולא נעשה גדול אם תרום תרומתו תרומה:

(לד) האומר לשלוחו צא ותרום לי והלך לתרום ואינו יודע אם תרום ובא ומצא כור תרום אין חזקתו תרום חוששין שמא אחר תרום בלא רשות. הגה: ויש אומרים דבכהאי גוונא חזקתו תרום דאמרינן חזקה שלית עושה שליחותו אפילו באיסור דאורייתא. אבל אם אינו יודע אם כיר תרום או לא אסור לאכול ממנו דהשליח אומר ודאי לא יגע בו עד שידע שהוא תרום (טו) בשם הרא"ש והר"ש):

(לה) פירות השותפים חייבים בתרומה ומעשרות ואינם צריכים ליטול רשות זה מזה אלא כל התורם מהם תרומתו תרומה. תרום אחד מהם ולא ידע חבירו ובא הוא ותרם אם היו ממזיין זה על זה אין תרומת השני תרומה ואם לאו אם תרום הראשון כשיעורו אין תרומת השני תרומה ואם לא תרום הראשון כשיעור תרומת שניהם תרומה. ונראה לי שבזמן הזה הוא הדין במעשר אבל לתרומה כיון שאין לתרומה שיעור בין כך ובין כך אין תרומת השני תרומה:

(לו) האומר לאחד לתרום והלך לתרום וביטל שליחותו קודם שיתרום אם שינה השליח שליחותו כגון שאמר לו תרום מן הצפון ותרם מן הדרום אין תרומתו תרומה. ואם לאו תרומתו תרומה. (ויש חולקין וסבירא להו דכל שביטל השליחות אפילו לא שינה לא הרי תרומתו תרומה) (טו):

(לז) איריס שתרם ובא בעל הבית ועיכב אם עד שלא תרום עיכב אין תרומתו תרומה ואם משתרום עיכב תרומתו תרומה:

(לח) אפוטורפסין תורמין נכסי יתומים:

(לט) הגנב והגזלן והאנס תרומתן תרומה ואם היו הבעלים ורדפין אחריהם אין תרומתן תרומה:

(כד) תרומת מעשר אין מפרישין אותה באומדן אלא מדיקדק בשיעורה ואפילו בזמן הזה דבר שדרכו למדוד מודד ודבר הנשקל שוקל ודבר שאפשר למנותו מונה היה אפשר למנותו ולשקלו ולמדודו המונה משוכה והמודד משוכה ממנו והשוקל משוכה משניהם. (וניטלת שלא מן המוקף ותלמידי חכמים אין תורמין אלא מן המוקף) (הרמב"ם פ"ק ג):

(כה) אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המוקף כיצד היו לו חמשים סאה בבית זה וחמשים סאה בבית אחר לא יפריש מאחד מהם על שניהם ואם הפריש שלא מן המוקף תרומתו תרומה והוא שיהיה המופרש שמור אבל אם היה טעון כדי יין או שמן ורואה שמשותברין ואמר הרי הם תרומה על פירות שבביתו לא אמר כלום. ונראה לי בזמן הזה דלאיבוד אולא מפני הטומאה תרומתו תרומה:

(כו) פירות המפוזרים בתוך הבית או שתי מגורות (פירוש מקומות שמכניסים בהן פירות מענין "גרהו בחרמו") שבבית אחד תרום מאחד על הכל. [שקף תבואה ועיגולי דבילה והביות של גורגרות אם היו בהקיפה אחת תרום מאחד על הכל]. הביות [של יין] שלא סתם את פיהם תרום מאחד על הכל משיסתם תרום מכל אחד ואחד:

(כז) המקדים מעשר שני לראשון או מעשר ראשון לתרומה אף על פי שעבר בלא תעשה מה שעשה עשוי:

(כח) הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחד מליקט פתד ממאה ומעט יותר ואומר "אחד ממאה שיש כאן הרי הוא בצד זה שהפרשתי והרי הוא חולקין והנשאר מזה שהפרשתי שהוא המעט היתר על אחד ממאה הוא תרומה על הכל והמעשר שראוי להיות למנה חולקין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי וזה הנשאר יותר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תרומת מעשר על הכל":

(כט) עושה אדם שליח להפריש תרומות ומעשרות:

(ל) חמשה אם תרמו אין תרומתן תרומה חרש שוטה וקטן וגוי שתרם של ישראל אפילו ברשותו והתורם שאינו שלו שלא ברשות הבעלים אבל התורם משלו על של אחרים הרי זה תרומה ותקין פירותיהם וטובת הנאה שלו שנותנה לכל כהן שירצה:

(לא) התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו ולקט פירות שלא ברשות כדי שיקדם

(עא) מעשרין ממקום זה על מקום אחר ואינו צריך לעשר מן המקום. אבל אין מעשרין ממין על שאינו מינו ולא מן החיוב על הפטור על הפטור על החיוב ואם עישר אינו מעשר:

(עב) כל שאמרנו בתרומה אין תרומין מזה על זה כך במעשר אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה אם תרם תרומתו תרומה כך במעשר אם הפריש מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה פטור מן המעשר וכל התורם מעשר:

(עג) כל שאמרנו בהם לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה כך אם עשרו מעשרותיהם מעשרות. וכל שאין תרומתן תרומה כך אין מעשרותיהן מעשרות:

(עד) השקדים המרים בין בגדלן בין בקטנן פטורים לפי שאינן אוכל:

(עה) אין מעשרין אלא מן המוכר:

(עו) אין מעשרין באומד אלא במדה או במשקל או במנין וכל המדקדק בשיעור משוכח והמורבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין שהרי הטבל מעורב בהן ופירותיו מתקונן:

(עז) המפריש מקצת מעשר אינו מעשר אלא כמו שחילק את הערימה אבל צריך מזה החלק שיוציא מעשר שלו כיצד היו לו מאה סאה הפריש מהם חמשה לשם מעשר אינו מעשר ואינו יכול להפריש על החמש סאין מעשר במקום אחר אלא מהם חצי סאה שהוא המעשר שלהם:

(עח) המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר מברך קודם שיפריש "אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומה". וכן המפריש מעשר ראשון מברך קודם "להפריש מעשר" וכן מברך על מעשר שני. ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא סח ביניהם כוללן בברכה אחת ומברך "להפריש תרומות ומעשרות":

(עט) כל פרי שמקטנתו הוא ראוי לאכילה ואינו מניח אותו אלא כדי להוסיף בגופו מיד הוא חייב במעשרות. וכל פרי שאינו ראוי לאכילה בקטנו אינו חייב במעשרות עד שיגיע לעונת המעשרות:

(פ) אשכול שהגיע בו אפילו גרגיר יחידיו כולו חיבור למעשרות וכאילו הגיע כולו ולא אותו אשכול בלבד אלא כל הרוח שיש בה אותה הגפן שיש בה האשכול וכן רמון שהגיע בה אפילו פרידה אחת כולה חיבור:

(פא) שמרי יין שנתן עליהם מים וסגנן אם נתן שלשה ומצא ארבעה מוציא מעשר מזה היתר

(סב) אין תרומין שבלים על חטים וזיתים על שמן וענבים על יין אבל תרומים שמן על זיתים הנכבשים ויין על ענבים לעשות צמוקים:

(סג) תרומים זיתי שמן על זיתי כבש אבל לא מזיתי כבש על זיתי שמן מיין שאינו מבושל על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל מן הצלול על שאינו צלול אבל לא משאינו צלול על הצלול מתאנים על גרוגרות במנין מגרוגרות על תאנים במדה אבל לא תאנים על גרוגרות במדה ולא גרוגרות על תאנים במנין כדי שיתרום לעולם בעין יפה ותרומים חטים על הפת אבל לא מן הפת על החטים לפי חשבון. ובכל אלו אם תרם תרומתו תרומה. ונראה לי שהדינא תרומה לאיבוד אזלא אין להקפיד בכך וכן בשאר דברים כיצא בהם ומיהו במעשר הניתן ללוי ולעני יש להקפיד בכך:

(סד) אין תרומין חומץ על יין אבל תרומין יין על חומץ:

(סה) התורם חבית של יין על היין ונמצאת חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם אחר שתרמה החמיצה הרי זו תרומה. אם ספק תרומה ויחזור ויתרום. וכן התורם קישות ונמצאת מרה אכטיה ונמצא סרוח:

(סו) אחר שמפרישין תרומה גדולה מפריש אחד מעשרה מהנשאר והוא הנקרא מעשר ראשון:

(סז) מעשר ראשון מותר באכילה לישראל ומותר לאכלו בטומאה לפיכך בת לוי שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת. אבל מי ששמעה שמת בעלה או העיד לה עד אחד ונשאת ואחר כך בא בעלה קנסו אותה חכמים שתיהא אסורה במעשר:

(סח) לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות והם לעצמם:

(סט) אין מוציאין מעשר מיד הכהנים. וכן כל מתנות כהונה אין מוציאין אותם מכהן לכהן:

(ע) האוכל פירותיו טבלים וכן לוי שאכל המעשר בטבלו אף על פי שהם חייבים מיתה בידי שמים אין משלמין המתנות לבעליהם שנאמר "אשר יימנו לה" אין לך בהם כלום עד שירימו אותם. ובהוצאה לארץ מותר לאדם להיות אוכל והולך תחלה ואחר כך מפריש תרומה ומעשרות:

כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה מין אחד. ותורם מזה על זה. וכל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרעה ואם תרם אין תרומתו תרומה. וכל שאינו כלאים בחבירו תורם מן היפה על הרעה אבל לא מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הזונין (פירוש זרעונים שחורים הנמצא בין החטים) על החטים מפני שאינם אוכל אדם:

(נד) אין תרומין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו ואם תרם תרומתו תרומה:

(נה) אין תרומין מהמחובר על התלוש ולא מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה. אבל אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זה לכשתילשו ונתלשו דבריו קיימין. והוא שהביאו שניהם שליש בעת שאמר:

(נו) אין תרומין מן הלח על היבש ולא מן היבש על הלח ואם תרם תרומתו תרומה:

(נז) אין תרומין מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו ואם תרם אינה תרומה שנאמר "שנה שנה". ליקט ירק ערב ראש השנה עד שלא בא השמש וחזר וליקט אחר שבא השמש אין תרומין מזה על זה שזה חרש וזה ישן. וכן אם ליקט אתרוג בערב ט"ו בשבט עד שלא בא השמש וחזר וליקט אתרוג אחר משבא השמש אין תרומין מזה על זה מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וקטניות וירקות וט"ו בשבט ראש השנה למעשרות האילן:

(נח) אין תרומין מפירות הארץ על פירות הוצה לארץ ולא מפירות הוצה לארץ על פירות הארץ ולא מפירות הפטורים על החייבים ולא מהחייבים על הפטורים ואם תרמו אין תרומתן תרומה:

(נט) תרם מדמאי (פירוש דא מאי כלומר פירות או תבואה שנלקחה מעם הארץ שאין ידוע אם הרים המעשר כראוי וחייב במעשרות מדרבנן) על דמאי או על דמאי תרומתו תרומה ויחזור ויתרום מכל אחד מפני עצמו:

(ס) תרם מודאי על דמאי תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות:

(סא) אין תרומין מן הלקוח על מה שגדל בתוך שדהו ולא הלקוח מגוי על הלקוח מישראל או בהיפך:

ירא שמים משגמר בלבו מעשר ואחר כך יחזיר למזכר אם רצה להחזיר:

(צו) הלוקח במחזור לקרקע או שלקח תלוש לשלוח לחבירו לא נקבעו ויש לו לאכול מהם עראי:

(צז) האומר לחבירו הא לך איסר זה וזה לי בו חמש תאנים הרי זה אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב לעשר. הא לך איסר זה בעשרים תאנים שאבור לי בורר אחת אחת ואוכל. באשכול שאבור לי מגרגר ממנו באילן ואוכל. ברמון שאבור לי פורטו באילן ואוכל. באבטיח שאבור לי סופת בקרקע ואוכל. ואם קצץ את התאנים וצרפם או שקצץ האשכול או האבטיח חייב לעשר שהרי לא קנה אלא הנתלש. אבל אם אמר ליה הא לך איסר בעשרים תאנים אלו בשני אשכולות אלו בשני רמונים אלו בשני אבטיחים אלו קוצץ כדרכו ואוכל עראי ופטור שלא נקבעו במקח שהרי לקחן במחזור:

(צח) המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול שניהם נקבעו למעשרות שהרי לקחו בתלוש. זה לקצות וזה לקצות שניהם לא נקבעו שאין המכר קובע דבר שלא נגמרה מלאכתו. לקח האחד פירות שהחליף לאכילה ולקח האחד תלושיתן להקצותן זה שלקח לאכילה חייב לעשר וזה שלקח להקצות לא נקבעו למעשר:

(צט) עם הארץ שהיה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלים ופטורים שאין המתנה קובעת:

(ק) השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות בין בתלושין בין במחזורין הואיל ויש להם לאכול מן התורה במה שהם עושים הרי אלו אוכלים ופטורין מן המעשר. ואם התנה עמהם שיאכלו מה שלא זיכתה להם תורה כגון שהתנה הפועל שיאכלו בניו עמו או שיאכלו בנו בשכרו או שיאכלו אחר גמר מלאכתו בתלוש הרי זה אסור לאכול עד שיעשר הואיל ואוכל מפני התנאי הרי זה כלוקח:

(קא) המוציא פועלים לעשות לו מלאכה בשדה בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלים מפירות שבשדה ופטורים מן המעשר והוא שלא נגמרה מלאכתו. אבל אם יש להם עליו מזונות לא יאכלו ואף על פי שלא נגמרה מלאכתו שאין פורעין חוב מן הטבל אוכלים אחת אחת מהתאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה:

(פו) כיצד היא אכילת עראי כגון שהיה מקלף שעורים ואוכל מקלף אחת אחת ואם קלף וכנס לתוך ידו חייב לעשר. היה מולל מלילות של חטים מנפה מיד ליד ואוכל ואם נפה לתוך חיקו חייב לעשר. וכן נוטל מן היין ונותן לקערה לתוך תבשיל צונן ואוכל אבל לא לתוך הקדרה אף על פי שהיא צוננת מפני שהיא כבור קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו אבל לא לתוך ידו וכן כל כיוצא בזה:

(פח) כשם שמותר לאכול עראי מפירות שלא נגמרה מלאכתן כך מותר להאכיל מהם לחיה לבהמה ולעופות כל מה שירצה ומפקיר מהם כל מה שירצה קודם שיעשר ואם גמרו אף על פי שלא נקבעו למעשר לא יפקיר ולא יאכיל לבהמה ולחיה ולעופות אכילת קבע עד שיעשר. ומותר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל ואפילו בתוך הבית ומאכילה פקיעי (פירוש עמרים של תבואה המתונים בקש) עמיר עד שיעשו הבלות:

(פט) תאנה העומדת בחצר אוכל ממנה אחת אחת ופטור ואם צירף חייב במעשר. במה דברים אמורים כשהיה עומד בקרקע. אבל אם עלה לראש התאנה ממלא חיקו ואוכל שם שאין איר חצר קובע למעשר:

(צ) היתה עומדת בחצר ונוטה לגנה הרי זה אוכל ממנה בגנה כדרכו כאילו היתה נטועה בגנה. הגנה היתה נטועה בגנה ונוטה לחצר הרי זה כנטועה בחצר שאינו אוכל שם אלא אחת:

(צא) גפן שנטועה בחצר לא יטול את כל האשכול כאחד ויאכל אלא מגרגר אחת אחת. וכן ברמון לא יטול את כל הרמון אלא פורט את הרמון באילן ואוכל הפרט משם. וכן באבטיח סופתו (פירוש חותכו) בקרקע ואוכלו שם:

(צב) היה אוכל באשכול בגנה ונכנס מן הגנה לחצר אף על פי שיצא מן החצר לא יגמור עד שיעשר:

(צג) כסבר הזורע בחצר מקרסם עלה עלה ואוכלו ואם צירף חייב לעשר וכן כל כיוצא בזה:

(צד) הלוקח פירות תלושין לאכלן נקבעו למעשר כמו שנבאר. ומאימתי יקבעו משיתן דמים אף על פי שלא משך:

(צה) הרי שלא נתן דמים והיה בורר ומניח בורר ומניח אפילו כל היום כולו ואף על פי שגמרו בלבו ליקח לא נתחייב לעשר. ואם היה

ממקום אחר ואינו מפריש עליו תרומה שהתורם מתחלה בלבו על הכל. ואם מצא פחות מארבע אף על פי שמצא יתר על מדתו ואף על פי שיש בהם טעם יין פטור:

(כפ) פירות שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן כגון תבואה שקצרה ודשה ועדיין לא זרה אותה ולא מרחת מותר לאכול מהם אכילת עראי עד שתגמר מלאכתן ומשתגמר מלאכתן אסור לאכול מהם עראי. במה דברים אמורים בגומר פירותיו למכור בשוק אבל אם היתה כוונתו להוליכן לבית הרי זה מותר לאכול מהם עראי אחר שנגמרה מלאכתן עד שיקבעו למעשר:

(כג) אחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות החצר והמקח והאש והמלח והתרומה והשבת. וכולם אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כיצד פירות שדעתו להוליכן לבית אף על פי שנגמרה מלאכתן אוכל מהם אכילת עראי עד שיכנסו לבית שלו. נכנסו לבית שלו נקבעו למעשרות ואסור לאכול מהם עד שיעשר וכשם שהבית קובע למעשר כך החצר קובע למעשר שאם נכנסו הפירות לחצר דרך השער נקבעו אף על פי שלא נכנסו לתוך הבית. וכן אם מכרין או בשלם באור או כבשן במלח או הפריש בהם תרומה או נכנסה שבת עליהם לא יאכל עד שיעשר אף על פי שלא הגיעו לבית. וכן קודם שנתגמרו מלאכתן הרי זה אוכל מהם עראי. התחיל [לגמור] מלאכתן מאחר שנכנסו לבית חייב לעשר הכל. כיצד

הכניס קישואין ודילועין קודם שישפשף משיתחיל לשפשף אחת נקבעו הכל למעשר. וכן כל כיוצא בזה. וכן התורם פירות שלא נגמרה מלאכתן מותר לאכול מהם עראי חוץ מכלכלת תאנים שאם תרמה קודם שתגמור מלאכתה נקבעה למעשר:

(כד) מותר להערים על התבואה להכניסה ברמץ כדי שתהיה בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר וזורה מעט מעט אחר שהכניס לבית ופטור לעולם מן התרומה ומן המעשרות שהרי אינו מתחיל לגמור הכל:

(כה) הגומר פירותיו של חבירו שלא מדעתו הרי אלו טבלו למעשר:

(כו) איזהו גמר מלאכה היין משיניחנו בחבית וישלה החרצנין והזגין מעל פי החבית אבל כשהוא בתוך הבור כשיגביהנו להעמידו בחבית שותה עראי וקולט מן הגת העליונה ומן הצנור ומכל מקום ושותה:

(קב) אחד המבשל ואחד השולק ואחד הכובש קובע למעשר. אבל המעשן את הפירות עד שהכשירן הרי זה ספק:

(קג) הטומן פירות באדמה או בזבל או בתבן עד שהכשירם לאכילה לא נקבעו למעשר:

(קד) הנותן יין לתבשיל חם או שנתן שמן לקדרה בטלפס כששן מורותהין נקבעו למעשר:

(קה) מזג יין במים חמין נקבע ואין צריך לומר אם בישל היין ואפילו בגת אסור לשתות ממנו עד שיעשר:

(קו) הסוחט אשכול לתוך הכוס נקבע לתוך התמחוי אינו נקבע:

(קי) המולח פירות בשדה נקבעו. טבל היתים אחת אחת במלה ואכל פטור:

(קיב) הפוצע זיתים כדי שיצא השרף מהם פטור:

(קט) הנוטל זיתים מהמעטן טובל אחת אחת במלה ואוכל. ואם מלח ונתן לפניו חיוב. וכן כל כיוצא בזה:

(קיג) התורם פירותיו תרומה שצריך לתרום אחריה שניה נקבע למעשר ולא יאכל מהם עראי עד שיוציא התרומה שניה ויעשר:

(קיגא) פירות שנגמרה מלאכתן וחשכה עליהם ליל שבת נקבעו ולא יאכל מהם אפילו לאחר השבת עד שיעשר:

(קיב) חינוקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו:

(קיג) תאנה שהיתה מיוחדת לו לאכול פירותיה בשבת וליקט ממנה כלכלה לא יאכל עד שיעשר הואיל ופירות אלו מיוחדים לשבת והשבת קובעת:

(קיד) היה אוכל באשכול וחשכה עליו ליל שבת לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר ואם הניחן לאחר השבת הרי זה גומרו:

(קטו) כל שאסור לזרים לאכול בתרומה כגון הגרעינין וכיוצא בהן כך אסור לאכול מהטבל והמעשר שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו וכל שמותר לזרים לאכול בתרומה מדברים אלו כך מותר בטבל ומעשר שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו:

(קטז) אין מדליקין בטבל טמא אין מחפין בטבל ואין זורעין את הטבל ואפילו פירות שלא נגמרה מלאכתן אסור לזרוע מהם עד שיעשר כמה דברים אמורים בתבואה וקטניות וכיוצא בהן אבל העוקר שתלים שיש בהם פירות

ממקום למקום בתוך שדהו הרי זה מותר ואינו כזורע טבל שהרי לא אסף הפירות וכן העוקר לפת וצנונות ושתלם במקום אחר אם נתכוון להוסיף בגופם מותר ואם שתלם כדי שיקשו ויקח הזרע שלהם אסור מפני שהוא כזורע חטים או שעורים של טבל:

(קיו) אין מוכרין טבל אלא לצורך ולחבר ואסור לשלוח טבל ואפילו חבר לחבר שמה יסמכו זה על זה ויאכל טבל:

(קיא) המוכר פירות לחבירו מוכר אומר "על מנת שהם טבל מכרתי" ולוקח אומר "לא לקחתי ממך אלא מעושרות" כופין את המוכר לתקן. קנס הוא לו מפני שמכר טבל:

(קיט) אין פורעין חוב מהטבל מפני שהוא כמזכרו:

(קכ) הלוקח טבל משני מקומות מעשר מזה על זה:

(קכא) החוכר שדה מהגוי מעשר ונותן לו והמקבל שדה אבותיו מהגוי מעשר ונותן לו:

(קכב) כהן או לוי שלקחו פירות מישראל אחר שנגמרה מלאכתן מוציאין התרומה והמעשרות מידיהם ונותנים אותם לכהנים וללויים אחרים:

(קכג) כהן או לוי שמכרו פירות תלושים קודם שתגמרו מלאכתן ואין צריך לומר אם מכר במחוכר הרי התרומה ומעשר שלהם:

(קכד) הנותן שדה בקבלה לגוי או למי שאינו נאמן על המעשרות אף על פי שלא באו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם נתנה לעם הארץ עד שלא באו לעונת המעשרות אינו צריך לעשר על ידם ומשבאו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם כיצד הוא עושה עומד על הגורן ונטל ואינו חושש למה שאכלו שאין אתו אחראים להם:

(קכה) באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואה וקטניות וירקות ובחמשה עשר בשבט הוא ראש השנה למעשר האילנות כיצד תבואה וקטניות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה של שלישיית אף על פי שנגמרו ונאספו בשלישית מפרישין מהן מעשר שני וכן פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של שלישיית אף על פי שנגמרו ונאספו אחר כך ביום שנה שלישיית מתעשרין

לשעבר ומפרישין מהם מעשר שני וכן אם באו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של רביעית אף על פי שנגמרו ונאספו ברביעית מפרישין מהם מעשר שני ואם באו לעונת

המעשרות אחר חמשה עשר בשבט מתעשרין להבא:

(קכו) הירק בשעת לקיטתו עישורו כיצד אם נלקט ביום ראש השנה של שלישיית אף על פי שבא לעונת המעשרות ונגמרו בשניה מפרישין ממנו מעשר שני ואם נלקט ברביעית מעשר שני וכן האתרוג בלבד משאר פירות האילן הרי הוא כירק והולכין אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית כיצד אם נלקט בשלישית אחר חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעשר שני ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית אפילו היתה כזית ונעשית כככר חייבת במעשרות:

(קכז) האבינות של צלף נותנין עליהם חומרי האילן וחומרי זרעים שאם היו משנה שניה שנכנסה לשלישית ונלקטו קודם חמשה עשר בשבט מפרישין מעשר ראשון ואחר כך מפריש מעשר אחר ופודהו ואחר שפודהו נותנין לעניים:

(קכח) פירות שנה שניה שנתעברו בפירות שלישיית או של שלישיית ברביעית הולכים אחר הרוב מחצה למחצה מפרישין מעשר שני מן הכל אבל לא מעשר שני שמעשר שני חמור שהרי הוא קדוש ומעשר שני חול וכן פירות שהן ספק אם פירות שניה הם או פירות שלישיית מפריש מהם מעשר שני:

(קכט) כל הפטור ממעשר ראשון פטור ממעשר שני ומן העני וכל שחייב בראשון חייב בשניהם וכל התורם מוציא מעשר וכל שאינו תורם אינו מוציא מעשר וכל מי שאם תרם תרומתו תרומה כך אם עישר הרי הוא מעשר וכל מי שאין תרומתו תרומה כך אם הוציא מעשר אינו מעשר:

(קל) פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שיקבעו למעשר הרי זה אוכל מהם עראי קודם שיוציא מעשר שני שאין הראשון קובע לשני אבל משנקבעו למעשר אף על פי שהוציא את הראשון אסור לאכול מהם עראי עד שיוציא את השני או את מעשר עני:

(קלא) לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא:

(קלב) מעשר שני נאכל לבעליו לפני החומת ירושלים שנאמר "ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר" וגו' ונוהג

מה שנתבאר בדיני צדקה אך גם בדיני תרומות ומעשרות השמיט כמה דינים שכתב הטור והכניס אחרים תחתיהם וכל זה גרם לו שהתיק דברי הרמב"ם הלכות תרומות ומעשרות ככתבם וכלשונם ולא שת לבו לדברים אחרים והרצה לעמוד על עיקרי הדינים עיני בנינים:

יורה דעה הלכות קריעה, סימן שצ – ענין הקריעה, שיעורה ומקומה, ועל מי קורעין, ובאיזה זמן קורעין, סעיף לה

(לה) הרואה ערי יהודה בתורבנן או ירושלים או בית המקדש חייב לקרוע (ועיין באורח חיים סימן תקס"א):

יורה דעה הלכות אבלות, סימן שסג – איסור פיגוע המת והעצמות ממקומן, סעיפים א, ב

(א) אין מפנין המת והעצמות לא מקבר מכובד לקבר מכובד ולא מקבר בזוי לקבר בזוי ולא מבזוי למכובד ואין צריך לומר ממכובד לבזוי. ובתוך שלו אפילו ממכובד לבזוי מותר שערב לאדם שיהא נח אצל אבותיו. **וכן כרי לקברו בארץ ישראל מותר.** ואם נתנהו שם על מנת לפנותו מותר בכל ענין. ואם אינו משתמר בזה הקבר שיש לחוש שמא יוציאורו גויים או שיכנסו בו מים או שהוא קבר הנמצא מצוה לפנותו. (יש נהגין לתת מעפר ארץ ישראל בקבר) (אור זרוע) (ויש למנהג זה על מה שיסמכו) (מדרש תנחומא פרשת ויחי):

(ב) אין מוליכין מת מעיר שיש בה קברות לעיר (אחרת) אלא אם כן מחוצה לארץ לארץ, הגה: או שמוליכין אותו למקום קברות אבותיו (כן משמע באור זרוע). ואם צוה להוליכו ממקום למקום או שצוה לקברו בביתו ולא בבית הקברות שומעין לו (גם זה שם). ומותר ליתן סיד עליו כדי לעכל הבשר מהר ולהוליכו למקום אשר צוה (רש"ב"א סימן שס"ט):

אבן העזר הלכות קדושים, סימן סה – מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה, סעיף ג

(ג) צריך לתת אפר בראש החתן במקום הנחת תפילין וזכר לאבילות ירושלים דכתיב "לשום לאבילי ציון וגו'" פאר תחת אפר". הגה: ויש מקומות שנהגו לשבר כוס אחר שבע ברכות וזהו מנהג נהג במדינות אלו שהחתן שובר הכלי שמברכין עליו בברכת אירוסין (כל בו) וכל מקום לפי מנהגו. עוד נוהגים להתענות ועיין

(קלה) אין פודין מעשר שני אלא בכסף וכן אם פדה מעשר שני שלו שהוא מוסיף חומש לא יהיה החומש אלא כסף כקרן ואינו פודה בכסף שאינו מטבע אלא בכסף מפותח שיש עליו צורה או כתב ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו והוא הנקרא אסימון לא עשה כלום ואין פודין בפחות מפרוטה מפני שהוא כפודה באסימון ואין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו מקום ואינו פודה במעות שאינם ברשותו ואפשר שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבת המקדש קיים קיים אבל עכשיו שאין מעשר שני נאכל אין להקפיד בכך ומכל מקום יש לחוש בדבר ואף בזמן הזה לא יפדה מעשר שני אלא על כסף שיש בו מטבע חיוצא והוא ברשותו או יחלל על פירות אחרים:

(קלט) הפודה מעשר שני קודם שפירשנו כגון שאמר "מעשר שני של פירות פדוי במעות אלו" לא אמר כלום ולא קבע מעשר אבל אם קבע ואמר "מעשר שהוא בצפון או בדרום מחולל על מעות אלו" הרי זה פדוי:

(קמ) מצות עשה להתודות לפני ה' אחר שמוציאין כל המתנות שבורע הארץ והיו הנקרא וידוי מעשר ואין מתודין וידוי זה אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר עני:

(קמא) אימתי מתודין במנהג ביום טוב האחרון של פסח של רביעית ושביעית:

(קמב) אין מתודין אלא ביום וכל היום כשר לידויו המעשר ובין בפני הבית בין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות:

(קמג) וידוי זה נאמר בכל לשון ואם רצו רבים להתודות כאחד מתודים:

(קמד) אינו מתודה עד שלא ישאר אצלו אמת מהמתנות וערב יום טוב האחרון היה הביעור ולמחר מתודין ופירות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הביעור אין מעכבין אותו להתודות ואינו חייב לבערן:

(קמה) מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו והגיע יום הביעור הרי זה קורא שם למתנות ומזכה להן לבעליהן על גבי קרקע או למי שזוכה להן לבעליהן ומתודה למחר:

(קמו) אם הפריש המתנות שלא על הסדר או אם נשרף טבלו או אם הפריש מעשר בטומאה אינו מתודה. הגה: הרב המחבר הזה השמיט כל דיני מעשר עני שכתב הטור שיש ללמוד מהם הרבה דיני צדקה הנהגים האידיא ואפשר שסמך עצמו על

בפני הבית ושלא בפני הבית אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית שנאמר "מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך" מפי השמועה למדו מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית:

(קלב) בזמן הזה אם רצה לפדות מעשר שני שוה מנה בפרוטה לכתחלה פודה ומשליך הפרוטה לים הגדול אבל לשאר פירות צריך לשקפה תחלה וכן אם חילל (פירוש אם עשאו הלוי על ידי פדיון) מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות הרי זה מחולל ושורף את הפירות שהחילל עליהם כדי שלא יהיו תקלה לאחריהם:

(קלד) ושיעור פרוטה כחצי שיעור כסף מזוקק שהיא חלק משלשים ושנים במעה כסף שהוא אשפיר"ו עוטימאני משקלו רביע דרה"ם נמצא שהפרוטה חלק מארבעים ושמונה בקטעא ויותר מעט וצריך לדקדק שהפירות שמחלל עליהם מעשר שני שישו כן לפחות. (ועיין לעיל סימן רצ"ד סעיף ו):

(קלה) כשם שאין אוכלים מעשר שני בזמן הזה בירושלים כך אין פודין אותו שם ואין מחללים אותו ואין מוכרים אותו ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם ומנחים אותו שם עד שירקב (וכן אם עבר והוציאו משם מנחין אותו עד שירקב) לפיכך אין מפרישין מעשר שני בירושלים בזמן הזה אלא מוציאין את הפירות בטבלן חוץ לעיר ומפרישין אותו שם ופודהו ואם הפרישן שם בזמן הזה ירקב כמה דברים אמורים במעשר שני שלא נטמא אבל אם נטמא פודין אותו בירושלים (ויש להבשירו כדי שיקבל טומאה ויהא לו היתר בפדיון) (טור):

(קלו) הפודה מעשר שני אומר "הפירות האלו מחוללות על מעות אלו" ואם לא פירש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפירות דיו ואינו צריך לפרש ויצאו הפירות לחולין:

(קלז) הפודה מעשר שני מברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון מעשר שני" ואם חיללן על פירות אחרות מברך "על חילול מעשר שני" והפודה או מחלל מעשר שני של דמאי אינו צריך ברכה:

לעיל סימן ס"א. ודין זריקה אוכלין לפני חתן וכלה עיין באורח חיים סימן קע"א:

אבן העזר הלכות כתובות, סימן עה – הלוקח הארצות לענין נישואין, ודיני ארץ ישראל, ובו ה' סעיפים

(א) שלש ארצות בארץ ישראל הלוקות זו מזו לענין נישואין יהודה ועבר הירדן והגליל. וכל הישוב הוא ארצות כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ תימן (שחלוקים בלשונם) (מהר"ם סי' ק"ז). שמי שהוא מארץ מהארצות ונשא אשה בארץ אחרת כופין אותה ויוצאה עמו לארצו או תצא בלא כתובה ובלא תוספת שעל מנת כן נשאה אף על פי שלא פירש. (אבל אינו יכול להוציאה מעיר לכרך או להיפך בגליל אחד אף על פי שהתנה עמה להוציאה מגליל ליהודה) (הר"ן פרק שני דיני גיורת). וכן כל כיוצא בזה. אבל הנושא אשה באחת מהארצות והוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוציאה לארץ אחרת אבל מוציאה ממדינה למדינה ומכפר לכפר באותם הארצות ואינו יכול להוציאה ממדינה לכפר ומכפר למדינה. הגה: ויש אומרים דאם היו שניהם מארץ אחת ונשאה בארץ אחרת היא יכולה לכופו אותו לילך עמה לארצה אפילו מכפר למדינה או להיפך (טור בשם רבינו חם). אבל אם שניהם מארץ אחת ונשאה באותה הארץ אין אחד מהם כופה לשני להוציאו ממדינה לכפר או להיפך אבל ממדינה למדינה או מכפר לכפר האשה יסלה להכריחו שילך עמה למקומה הואיל והם שוים (גם זה ע"ש). היה דר עמו בעירו ולא מתדר שם ונסע עמה לעירה דרך מקרה ולא איתדר ליה יכול לחזור ולהוציאה (ריב"ש סימן מ"ח). יש אומרים אם לא יוכל להחיות ולפרנס עצמו כופין אשתו שתלך עמו למקום שירצה (תרומת הדין סימן ת"י) ויש חולקין (בית יוסף וכן משמע בריב"ש סימן פ"א). מי שהוא ממדינה אחת ויש לו שם אשה ונשאה אחרת ממדינה אחרת צריכה לילך עמו לעירו ודאי נשאה לשוב לביתו (בית יוסף בהש"ב). ועיין לקמן סימן קנ"ד ט"ו עור מדינים אלו:

(ב) כשמוציאה ממדינה למדינה ומכפר לכפר באותה הארץ אינו יכול להוציאה מנהו יפה לנוה הרע ולא מרע ליפה וכן לא יוציאנה ממקום שרובין ישראל למקום שרובו גויים ובכל מקום מוציאין ממקום שרובו גויים למקום שרובו ישראל. הגה: ואינו יכול להוציאה ממקום שהמושל טוב למקום שהמושל רע (הנהגות מיימתי פרק י"ג דאישות). כל מקום שיכול להוציאה ממקומה היינו לאחר שכנסה ונשאה אבל קודם

נישואין לא יכול להוציאה וצריך לכנסה במקומה אם לא התנה בפירוש עם האשה אבל אם התנה עם אמה לאו כלום הוא (ריב"ש סימן קע"ז). מיהו אם יש אמתלאות וטעמים לדבריו האשה צריכה לילך אחריו (תשובת מיימוני לנשים סימן כ"ח):

(ג) כמה דברים אמורים מחוצה לארץ להוציאה לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל כופין אותה לעלות אפילו מנהו יפה לנוה הרע ואפילו ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים. ואין מוציאין מארץ ישראל להוציאה לארץ ואפילו מנהו הרע לנוה הרע ושרובו אפילו ממקום שרובו גויים למקום שרובו ישראל:

(ד) אמר האישי לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה תצא בלא כתובה. הגה: אבל נכסי מלוג שלה ונכסי צאן ברזל הקיימים נוטלת ואם אינם קיימים אם הוא הפסידן נכסי צאן ברזל אין צריך לשלם ונכסי מלוג צריך לשלם ואם נגנבו או נאבדו נכסי מלוג לית לה ונכסי צאן ברזל צריך לשלם (במדכ"ד סוף כתובות בשם מהר"ם). והא דכתובה אין לה דוקא שנשאר בארץ ישראל אבל אם הוא חוזר לפנה כמה שנים להתיישב בחוצה לארץ צריך לשלם לה או לירשיה אף הכתובה (גם זה ע"ש). אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה יוציא ויתן כתובה. והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל לירושלים. שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם. הכל מעלין לירושלים והכל מוציאין משם:

(ה) יש מי שאומר דהא דכופין לעלות לארץ ישראל היינו כדאפשר בלא סבבה. הילכך מסרף המערב עד נוא אמון אין כופין לעלות ומנא אמון ולמעלה כופין לעלות דרך יבשה וגם דרך ים בימות החמה אם אין שם לסטים:

הרשב"א הלכות דיינים, סימן א – מניין השופטים בארץ ובחוצה לארץ, ובו ו' סעיפים

(א) בזמן הזה דנים הדיינים דיני הודאות והלואות וכתובות אשה וירושות ומתנות ומזיק ממון חבירו שהם הדברים המצויים תמיד ויש בהם חסרון כיס אבל דברים שאינם מצויים אף על פי שיש בהם חסרון כיס כגון בהמה

שחבלה בחבורה או דברים שאין בהם חסרון כיס אף על פי שהן מצויים כגון תשלומי כפל וכן כל הקנסות שקנסו חכמים כתוקע להבירו (פירוש שתוקע בקול באזנו ומבעיתו) וכסוטר את חבירו (פירוש מכה בידו על הלחץ) וכן כל המשלם יותר ממה שהזיק או שמשלם חצי נזק אין דנין אותו אלא מומחים הסמוכים בארץ ישראל חוץ מחצי נזק צורות מפני שהוא ממון ואינו קנס:

(ב) אדם שחבל בחבירו אין מגבים דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל נזק צער ופגם וכובשת וכופר אבל שבת וריפוי מגבים. הגה: ויש אומרים שאף ריפוי ושבת אין דנין (טור בשם רא"ש) ולא ראיתי נהגין לדקדק בזה רק כופין החובל לפיסי הנחבל ולקנסו כפי הנראה להם (ור"י משה ליעת מהר"ם בפסקיו סימן ר"ח) וכמו שיתבאר בסמוך סעיף ה':

(ג) בהמה שהזיקה את האדם אין גובין נזק דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל מפני שהוא דבר שאינו מצוי אבל אדם שהזיק בהמת חבירו משלם נזק שלם בכל מקום וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדת [להן] מתחילתה הרי זה דבר מצוי ומגבין אותו דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל וכן מי שגנב או גזל מגבין ממנו הקרן בלבד. הגה: ויש אומרים דוקא גזילות דשכחי כגון כפר בפקדון וכדומה אבל גזילה ממש לא שכחא ואין דנין אלא אם כן הגזילה קיימת מחייבין להחזירה (נימוקי יוסף פרק החובל):

(ד) דיני דגרמי וכן דין המוסר דנין אותן דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל. הגה: עדים שהעידו עדות שקר והחזמו והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר להתדר דנין אותם ומחייבין אותם לשלם (מרדכי ר"ש פרק החובל). ועיין לקמן סימן כ"ט סעיף ב':

(ה) אף על פי שדיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל אינם מגבין קנסות מנדין אותו עד שיפיים לבעל דינו וכיון שיתן לו שיעור הראוי לו מתירין לו (כ"כ נחפיים בעל דינו בין לא נחפיים). וכן אם תפס הניזק שיעור מה שראוי לו ליטול אין מוציאין מידו. הגה: ואם יאמר הניזק שומו לי נזקי שאדע עד כמה אתפוס אין שומעין לו אלא אם כבר תפס שמן לו ואומרים לו כך וכך תחזיק וכך וכך תחזיר (טור בשם הרא"ש פרק החובל וסוף פרק קמא דבבא קמא). וכל זה דווקא בקנסות הכתובים אבל קנסות שבאים חכמים לקנס מעצמן על תקנתן גובין בכל מקום וכמו שיתבאר בסיומן ב' (מרדכי סוף פרק השולח):

מלחלוק דלא עדיפי מגביר דאתו מחמתיה (מרדכי סוף פרק השואל וסוף כתובות וטור סימן קע"ז). הי ארבעה שותפים ביהוד, לשנים יש להן שיעור חלוקה ולשנים אין להן שיעור חלוקה, השנים שיש להן חלוקה נוטלין חלקן והשנים האחרים נשארו שותפין. ואפילו אמר אחד מאותן שאין בו כדי חלוקה חנו לי גם כן חלקי ואם כן יסאר לרביעי פחות מכדי חלוקה וכדי לבטל החלוקה אמר כן אין שומעין לו (חשובת מ"י דקנין סימן י"ד). שלשה שהיו שותפים בבית, לשנים היה להן כדי חלוקה ולאחר אין בו כדי חלוקה, וקנה אחד מן השנים חלקו של האחד שאין לו כדי חלוקה, אין יכול לבטל החלוקה אף על פי שהמוכר היה יכול לבטל (מרדכי סוף כתובות):

הוסיף משפט הלכות איננה ומקח טעוה, סימן קס"א – שלא לרמות בגדה ובמשקל, וכיצד יעשה אותם וכיצד ישקול, והויכוח להעמיד ממונים על המדות ועל השערים, טעמים: כג, כד, כה, כו

(כג) אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהם חיי נפש, אלא זה מביא מדינו ומוכר וזה מביא מגרנו ומוכר כדי שימכרו בזול. ובמקום שהשמן מרובה מותר להשתכר בשמן;
(כד) אין אוצרין פירות שיש בהן חיי נפש בארץ ישראל. וכן בכל מקום שרובו ישראל. במה דברים אמורים בלוקח מהשוק, אבל לאצור הגדל בשלו מותר. ובשנת בצורת לא יאצור יותר מכדי פרנסת ביתו לשנה;

(כה) כל המפקיע שערים או שאצר פירות בארץ ישראל או במקום שרובו ישראל הרי זה כמלחה ברביית;

(כו) אין מוציאין פירות שיש בהן חיי נפש מארץ ישראל לחוצה לארץ או לסוריא, ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל;

הוסיף משפט הלכות אפטרופוס, סימן רצ – דין אפטרופוס, מי יגנו, וכיצד יתנהג, וכל משפטיו, טעף: ד

(ד) האפטרופוסין תרומין ומעשרין נכסי יתומים כדי להאכילם שאין מאכילים את היתומים דבר האסור. אבל לא יעשרו ולא יתורמו כדי להניח פירות מתוקנים, אלא ימכרו אותם טבל;

הוסיף משפט הלכות שותפים בקרקע, סימן קס"ב – שטף נהר את זיתיו, והמוכר זיתיו לעצמו, טעף: א

(א) שטף הנהר זיתיו ושתלן בתוך שדה חבירו, ואמר הלה זיתי אני נוטל, אין שומעין לו בארץ ישראל משרם ישוב הארץ, אלא יעמדו במקומם, ואם עקרו הנהר בגושיהם (בענין שראויים להתקיים על ידן) (טור), יחלקו הפירות בעל השדה עם בעל הזיתים) כל שלשה שנים, ולאחר שלשה שנים הכל לבעל השדה, אלא שצריך ליתן לבעל הזיתים דמי הזיתים כמו שהיו שוים מתחילה כששטפן הנהר. ואם לא נעקרו בגושיהם הכל לבעל הקרקע מיד. ואם בא בעל הזיתים ליטול זיתיו בין תוך שלשה בין לאחר שלשה הרשות בידו בחוצה לארץ, אבל בארץ ישראל אין שומעין לו, וזה נותן לו דמי זיתיו כמו שעומדים למכור לנטיעות, ואם זה אומר לו טול אילנותיך שומעין לו;

הוסיף משפט הלכות חלוקת שותפות, סימן קע"א – איזה דבר שהשותפין כופין זה את זה לחלוק וכל דינו, טעף: ג

(ג) איזהו דין חלוקה, כל שאלו יחלק לפי השותפים יגיע לפחות שבהם חלק ששם הכל קרוי עליו. אבל אם אין שם הכל קרוי על החלק אין בו דין חלוקה, כיצד, כל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות מרובעות חוץ מארבע אמות של הפתחים אינה קרויה חצר. וכל שדה שאין בה כדי זריעת ט' קבין אינה קרויה שדה. וכל גינה שאין בה כדי זריעת חצי קב אינה קרויה גינה. וכל פרדס שאין בה כדי זריעת ג' קבין אינה קרויה פרדס. לפיכך אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לכל אחד ואחד מהשותפין, ולא את השדה עד שיהא בו זריעת ט' קבין לכל אחד, ולא הגינה עד שיהא בה חצי קב לכל אחד ואחד, ולא את הפרדס עד שיהא בו בית ג' קבין לכל אחד ואחד. **במה דברים אמורים בארץ ישראל וכיוצא בה, אבל בבבל וכיוצא בה אין חולקין את השדה עד שיהא בה כדי חרישת יום וכודי חרישת יום לזה, ולא את הפרדס עד שיהא בה ל"ו אילנות לזה ול"ו אילנות לזה כדי עבודת אדם אחד ביום אחד, ושדה שמשקים אותה בכלי עד שיהא בה כדי שימלא הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה. הגה: היה בו דין חלוקה, ומכר אחד מהן לשנים או הוריש לבן ודין חלוקה, אינו יכולין לעכב**

(1) המבייש בדברים מנדין אותו עד שייפייסנו כראוי לפי כבודו. הגה: ועין לקמן סימן ת"כ טעף ל"ח. ועין לקמן סימן ב' אם נתחייב לו מלוקח אם יכל לפדות עצמו במקומו:

הוסיף משפט הלכות נזקי שכנים, סימן קנ"ב – דין הרחקת נזיקין, טעמים: ג, כה

(ב) מי שהיתה לו תנות תחת אוצר חבירו, לא יעשה בה לא נחתום ולא צבע ולא רפת בקר ולא יכניס שם אספתא, (פירוש תבואה שלא הביאה שליש והוא מאכל בהמה חרגום "על בלילי" "על אספתיה"). וכיוצא בהם מדברים שעולה מהם הכל חם הרבה, מפני שהחום מפסיד פירות האוצר. (והוא הדין שלא יפתח חלון מבית שיש בו דברים אלו לחדר שיש לו תחת האוצר) (טור בשם הרשב"א). **לפיכך אם היה אוצר רין בארץ ישראל שאין החום מפסידו, הרי זה עושה בחנותו ולא מלאכת אש שירצה, אבל לא יעשה רפת בקר מפני שמפסיד ריח חיין. (וכן במקום שקול ונדנד קשים לנין שצריך להרחיק) (ריב"ש סימן קצ"ו). ואם החוזקה תהנות בתחילה לרפת או לנחתום וכיוצא בו, ואחר כך רצה בעל העלייה לעשות עלייתו אוצר, אינו יכול למחות בידו:**

(כח) מי שהיתה שדה חבירו נטועה גפנים או שאר אילנות, ובא הוא לנטוע בתוך שדהו גפנים בצד גפנים או אילנות בצד אילנות, צריך להרחיק ד' אמות. הגה: (כן פירש רבינו נתנאל) כי כן דרך צורך המחרישה בין האילנות. ואם אין דרך לחרוש בין האילנות אין צריך להרחיק כלל (ב"ת יוסף). ובמקום שצריכים להרחיק ובאין שניהם ליטע בבת אחת, כל אחד מרחיק חצי השיעור (המניד פרק עשירי דשכנים). **במה דברים אמורים בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ מרחיק בין גפנים לגפנים ובין אילנות לאילנות שתי אמות, ובין גפנים לשאר אילנות (או שדה לבן) ארבע אמות. הגה: ויש אומרים דבין גפנים לאילנות בעינין להרחיק כפי אומד הדעת שלא יפריחו העופות מן האילנות אל הגפנים בשיטה אחרת (טור). ויש אומרים דוק בנוטע אילנות, אבל נוטע גרעין והאילן ממילא גדל אין צריך להרחיק (המהות אשירי ומרדכי פרק לא יחפור ובית יוסף בשם התוספות). ראו"ב שמכר ביתו לאחר וגינתו לאחר אין בעל הגינה צריך להרחיק אילנותיו אף על פי שמכר הבית תחילה, ואין אומרים בזה מוכר בעין יפה הוא מוכר (ריב"ש סימן ק"ל). ועיין לעיל סימן קנ"ד טעף: כ"ח. ובכל מקום אם היה גדר ביניהם זה סומך לגדר זה סומך לגדר:**

של בעל הבית, שהרי מחליש כוחו שלא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית ככה:

(כ) מוזהר הפועל שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה וביעית של ברכת המזון שלא יבדק אותה. וכן חייב לעבוד בכל כוחו, שהרי יעקב הצדיק אמר "כי בכל כחי עבדתי את אבייך", לפיכך נטל שכרו בעולם הזה, שנאמר "ויפרוץ האיש מאד מאד":

הוסיף משפט הלכות גזילה, סימן שטו – דין המסיג גבול רעהו, סעיף א

(א) המסיג גבול רעהו והכניס מתחום חבירו בתוך תחומו אפילו מלא אצבע, אם בחזקה עשה הרי זה גזלן. ואם הסיג בסתר הרי זה גנב. ואם בארץ ישראל הסיג הגבול, הרי זה עובר בשני לאוין, בלאו גניבה או בלאו גזילה, ובלאו דלא תסיג. (אם מותר לאדם ליקח מערופיא של חבירו, עיין לעיל סימן קנ"ו):

הוסיף משפט הלכות נזק ממון, סימן תט – אין מגדלים בהמה דקה בישוב, והיור וכלב רע בכל מקום, סעיף א

(א) אין מגדלים בהמה דקה בשדות של ישראל מפני שדרכם לרעות בשדות של אחרים והיוקם מצוי, אבל מגדלים בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל. והאידנא שאין מצוי שיהיו לישראל בארץ ישראל שדות, נראה דשריי:

שנדבק זו בזו ומדולין) בתמרים ובגרוגרות, אינו אוכל. שכל דבר שאין אחר חייב מעשר חייב אחר כגון תאנים וענבים לאחר שנתחייבו במעשר אינו אוכל ממנו, ובדבר שיש בו חייב אחר כגון חטים העומדים לעשות פת שחייבת בחלה, אוכל עד שיגמור מלאכתו להתחייב בחלה ולאחר מכאן אינו אוכל:

(ד) הבודל בתמרים רעים שלא נתכשלו כל ארכין ונותנים אותם כסל ומתחממים ומתרככים שם, עדיין לא נגמרה מלאכתן ויכול לאכול מהם:

(ה) נפתחו חביותיו ונתפרסו עיגוליו ושכרו לעשות בהם, לא יאכל מהם שכבר נתחייבו במעשר. במה דברים אמורים בשיודע הפועל שנפתחו, אבל אם לא ידע ושכרו שעדיין לא נתחייבו במעשר, חייב לעשר ולהאכילו:

(ו) השומר במחורב אפילו בשעת גמר מלאכה אינו אוכל. אבל השומר בתלוש עד שלא נגמרה מלאכתו, אף על פי שאינו אוכל מן התורה אוכל מהלכות מדינה שנהגו כן:

(משום גרדא הבאנו גם כן שני סעיפים הבאים, בשביל הנחיצות שבהם)

(יט) אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום. ולא ירעב ויסגף עצמו ויאכל מזונותיו לבניו, מפני ביטול מלאכתו

הוסיף משפט הלכות שכירות פועלים, סימן שלו – דין אכלה פועל בשעת מלאכה, ממה אוכל או מתו אוכל, סעיפים א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, יט, כ

(א) פועל העושה מלאכה לבעל הבית בדבר מאכל, הרי זה אוכל ממה שהוא עושה, אפילו אינו עושה לא בידיו ולא ברגליו רק שנושא על כתפו, ואסור לחסמו שלא יאכל, (ואם חסמו, שלומי משלם ליה מלקי לא לקי) (טור בשם הרמ"ה):

(ב) במה דברים אמורים שאוכל בשווא עושה בגידולי קרקע במחורב בשעת גמר מלאכה, כגון בוצר ענבים ומוסק בזיתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים, ובתלוש מהקרקע קודם שיגמר סוף מלאכה המחייבת אותו בחיוב האחרון שבו. אבל העושה בדבר שאין גידולי קרקע, כגון החולב והמחבין (פירוש המוציא חמאה מן החלב, ערוך. ויש אמרים המקפה את החלב בקיבה להיות נקשר, רש"י בפרק ד' דשבת) והמגבן אינו אוכל. וכן העושה במחורב שלא בשעת גמר מלאכה, כגון העורר בגפנים או מכסה שרשי האילנות. ואפילו המנכש בכצלים ושרומים כגון שעוקר את הקטנים מן הגדולים, לא יאכל מהם, ואף על פי שהוא גמר מלאכת הקטנים, שעוקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב להם ועדיין לא נגמרה מלאכתן:

(ג) העושה בתלוש לאחר שנגמרה מלאכתו למעשר כגון בודל (פירוש

